

Nəhəmiya

Yerusalemning eqinixlik, harablik ҳaliti

¹ Həqaliyaning oqli Nəhəmiya xundak bayan kildiki: — Yigirminqi yili Kisləw eyida, mən Xuxan kəl'əsidə turattim, □

² Əz kərindaxlirimdin biri boləjan Hənanı bilən birnəqqə kixi Yəhədiyədin qikip kəldi; mən ulardin sürgünlüktin kütulup qaləjan Yəhəudalar wə Yerusalem toqrisida soridim.

³ Ular manga: — Sürgünlüktin kütuləjan həlkning qaldisi *Yəhədiyə* əlkisidə kattik japa-muxəkkət astida wə ahanət iqidə qaldı. Yerusalemning sepili bolsa ərūwetildi, kəwuklirimu kəydürūwetildi, dəp eytip bərdi.

Nəhəmiyaning Yerusalem üçün roza tutup dua qilixi

⁴ Mən bu gəplərnı anglap olturup yioqlap kəttim, birnəqqə küngiqə nalə-pəryad kətürüp, asmanlardiki Huda aldida roza tutup, dua qilip

⁵ mundak dedim: — «I asmandiki Huda Pərwərdigar, Əzini səyüp, əmrlirini tutkanlarə əzgərməs mehır kərsitip əhdisidə turoquqi uluə wə dəhxətlik Təngri, ■

□ **1:1** «yigirminqi yili» — Pars padixəhi Artaxxatning yigirminqi yilini kərsitidu (2:1ni kərüng). ■ **1:5** Mis. 20:6; 34:7; Qəl. 14:18; Qan. 5:10; Zəb. 86:15; 103:8; 145:8-9; Dan. 9:4

⁶ əmdi Sening aldingda muxu pəyttə kulliring Israillar üçün pekir kulungning keqə-kündüz kiliwatkan bu duasioğa kuliking selinoqay, kəzüng oquq bolqay! Mən biz Israillarning Sening aldingda sadir kiloqan gunahlimizni etirap kilimən; mənmu, atamning jəmətimu gunah kilduk!

⁷ Biz Sening yolungğa tətür ix kilip, Sən kulung Musoğa tapiloqan əmrliring, bəlgilimiliring wə həkümliringni heq tutmiduk.

⁸⁻⁹ Sening Əz kulung Musoğa tapilap: «Əgər silər wapasizlik kilsanglar, silərnı pütün taip-ilərnıng arisioğa tarkitiwetimən; lekin Manga yenip kelip, Mening əmrlirimni tutup əməl kilsanglar, gərqə aranglardın hətta asmanlarning əng qetigə koqliwetilgənlər bolsimu, Mən ularnı xu yərdin yioqıp, Mening namimni tikləxkə tallioqan jayoğa elip kelimən» degən sөzüngni yad kiloqaysən, dəp ətünimən. ■

¹⁰ Bularning həmmisi Sening kulliring wə Sening həlking, Əzüngning zor kudriting wə küqlük qolung bilən hərlükkə kutkuzdung.

¹¹ I Rəbbim, kulungning duasioğa həm Sening namingdin əyminixtin sөyüngən kulliringningmu duasini kuliking tingxiqay; bügün kulungning ixlrini onguxluk kiloqaysən, uni xu kixining aldida iltipatka erixtürgəysən».

Xu waqıtta mən padixahning saqiysi idim.

2

Padixahning Nəhəmiyaning Yerusalezni, jümlidin sepilini qayta onxap qikixioja ruhsət qilixi

¹ Wə xundak boldiki, padixah Artahxaxtaning yigirminqi yili Nisan eyi, padixahning aldioja xarab kəltürülgənidi; mən xarabni elip padixahqa sundum. Buningdin ilgiri mən padixahning aldida heqqaqan oəmkin kərüngən əməs idim.

² Xuning bilən padixah meningdin: — Birər kesiling bolmisa, qiraying nemixka xunqə oəmkin kərünidu? Kənglüngdə qoqum bir dərd bar, dewidi, mən intayin qorqup kəttim.

³ Mən padixahqa: — Padixahim mənggü yaxioqayla! Ata-bowilirimning kəbriliri jaylaxkan xəhər harabilikkə aylanojan, dərwaza-qowukliri kəydürüwetilgən tursa, mən qandakmu oəmkin kərünməy? — dedim.

⁴ Padixah meningdin: — Sening nemə təliping bar? — dəp soriwidi, mən asmandiki Hudaoja dua kilip,

⁵ andin padixahqa: — Əgər padixahimning kəngligə muwapik kərünsə, kulliri əzlirining aldida iltipatka erixkən bolsa, meni Yəhədiyəgə əwətkən bolsila, ata-bowilirimning kəbriliri jaylaxkan xəhərgə bərip, uni yengiwaxtin kurup qiqsam, dedim.

⁶ Padixah (xu qaoqda hanix padixahning yenida olturatti) məndin: — Səpiringgə qanqilik waqit ketidu? Qaqa qaytip kelisən? — dəp soridi. Xuning bilən padixah meni əwətxni muwapik

kərđi; mənmu uningəja kaytip kelidiojan bir wakitni bekittim.

⁷ Mən yənə padixahtin: — Aliylirioja muwapik kərünsə, manga *Əfrat* dəryasining u ketidiki waliylarəja meni taki Yəhudiyyəgə barəjuqə ətkili qoyux toqruluk yarlik hətlirini pütüp bərgən bolsila; □

⁸ Wə yənə padixahlik ormanlikioja karaydiojan Asafka mukəddəs əygə təwə boləjan kəl'əning dərwarziliri, xuningdək xəhərning sepili wə əzüm turidiojan əygə ketidiojan limlarni yasaxka kerəklik yaəjaqlarni manga berix toqrulukmu bir yarlikni pütüp bərgən bolsila, dedim. Hudayimning xəpkətlik qəli üstümdə boləjaqka, padixah iltipət qilip bularning həmmisini manga bərđi. ■

⁹ Xuning bilən mən dəryaning u ketidiki waliylarning yenioja berip padixahning yarliklirini tapxurdum. Padixah yənə birnəqqə kəxun sərdarliri bilən atlik ləxkərlərnimu manga həmrah boluxka orunlaxturojanidi.

¹⁰ Həronluk Sanballat bilən Ammoniy Tobiya dəgən əməldar Israillarning mənəpətini izdəp adəm kəptu, dəgən həwərnəni anglap intayin narazi boldi. □

Nəhəmiyaning keqisi sepilni qarlxka qikixi

□ **2:7 «Əfrat dəryasining u keti...»** — məzkur kitabta muxu yədin baxlap «dərya» «Əfrat dəryasi»ni kərsitidu. «U keti...» — dəryaning qərbiy tərəpi. **«...meni taki Yəhudiyyəgə barəjuqə ətkili qoyux»** — yaki «...səpirimdə meni aləja sürux». ■ **2:8** Dan. 9:25 □ **2:10 «Tobiya dəgən əməldar»** — ibraniy tilida «Tobiya dəgən kul».

11 Mən Yerusalemoğa kelip üç kün turdum.

12 Andin keqisi mən wə manga həmrəh boləjan birnəqqə adəm ornimizdin turduq (mən Hundayimning kənglümgə Yerusalem üçün nemə ixlarni qilixni saləjanliki toqrisida heqkimgə birər nemə demigənidim). Əzüm mingən ulaqdin baxka heqkəndəq ulaqmu almay,

13 keqisi «Jiloğa qowuqi»din qikiq «Əjdihə bu-likə»ğa qarap mengip, «Tezək qowuqi»ğa kelip, Yerusalemning buzuwetilgən sepillirini wə köydürüwetilgən qowuq-dərwazilirini kəzdin kəqürdum.

14 Yənə aldiqə mengip «Bulaq qowuqi» bilən «Xahənə kəl»gə kəldim; lekin xu yərdə mən mingən ulaqning etüxikə yol bək tar kəlgəqkə,

15 keqidə mən jiloğa bilən qikiq sepilni kəzdin kəqürüp qiktim. Andin yenip «Jiloğa qowuqi»din xəhərgə kirip, öygə kayttim.

16 Əməldarlarning heqkaysisi mening nəgə barəjanlikimni wə nemə qilojanlikimni bilməy qelixti, qünki mən ya Yəhudiylarəğa, kahinlarəğa, ya əmir-hakimlarəğa wə yaki baxka hizmət qilidiojanlarəğa heqnemə eytmiojanidim.

Nəhəmiyaning həlkni sepilni qayta selixka ilhamlanduruxi

17 Keyin mən ularəğa: — Silər beximizəğa kəlgən balayi'apətni, Yerusalemning harabigə aylanojanlikini, sepil qowuqlirining köydürüwetilgənlikini kərdünqlar; kelinglar, həmmimiz həqarətkə qeliwərməslikimiz üçün

Yerusalemning sepilini qaytidin yasap qıqayli, — dedim.

¹⁸ Mən yənə ularğa Hudayimning xəpəkətlik qolining mening üstümdə bolğanlıqını wə padixahning manga kılğan gəplirini eytiwidim, ular: — Ornumizdin turup uni yasayli! — deyixip, bu yahxi ixni kılixka öz qollirini kuwwətləndürdi.

¹⁹ Ləkin Həronluk Sanballat, hizmətkar Ammoniy Tobiya həm ərəb bolğan Gəxəm bu ixni anglap bizni zanglik kılıp mənsitməy: — Siləring bu kılqıninglar nemə ix? Silər padixahka asiylük kılmaqçimusilər? — deyixti.

²⁰ Mən ularğa jawab berip: — Asmanlardiki Huda bolsa bizni qəlibigə erixtüridu wə Uning qulliri bolğan bizlər qopup qurimiz. Ləkin siləring Yerusalemde heqkandaq nesiwənglar, hokukunglar yaki yadnamənglar yok, — dedim.

3

Sepilni bələklərgə bəlüp ongxaxka buyruluxi

•••• *Kona xəhəring hərītisini kərüng*

¹ Xu qaoqda bax kahin Əliyaxib wə uning kahin qerindaxliri qopup «Koy kowuqi»ni yengiwaxtin yasap qıkti; ular kowukning qanatlırini ornitip, uni *Hudağa* atap mukəddəs dəp bekitti; ular «Yüzning munari» bilən «Hənanıyəlning

munari»oʻqiqə boləqan ariliktiki sepilni ongxap, uni mukəddəs dəp bekitti; □

² Uningoʻqa tutax qismini Yeriholuklar yasidi; yənə uningəqa tutax qismini Imrining oʻqli Zakkur yasidi.

³ «Belik qowuqi»ni Sənaahning oʻqulliri yasidi; ular uning lim-kexəklirini selip, qanatli, taqakliri wə baldaqlirini ornatti.

⁴ Uningoʻqa tutax qismini Həkozning nəwrisi, Uriyaning oʻqli Məramot yasidi; uningəqa tutax qismini Məxəzabəlning nəwrisi, Bərəkiyaning oʻqli Məxullam yasidi. Uningəqa tutax qismini Baanaḥning oʻqli Zadok yasidi. □

⁵ Uningəqa tutax qismini Təkoaliklar yasidi; lekin ularning qongliri əz hojisining ixini zimmisigə ilixqə unimidi.

⁶ «Kona qowuq»ni Pasiyaning oʻqli Yəḥoda bilən Besodiyaning oʻqli Məxullam yasidi; ular uning lim-kexəklirini selip, qanatli, taqakliri wə baldaqlirini ornatti. □

⁷ Ularning yenidiki tutax qismini Gibeonluk Məlatiya, Meronotluk Yadon həmdə Dəryaning bu oʻqərbiy tərpidiki waliylarning baxquruxi

□ **3:1 «Yüzning munari»** — baxqə hil tərjimilər: — «Ḥameahning munari» yaki «Meahning munari». **«mukəddəs dəp bekitti»** — nemixqə xundaq bekitidu? Uning «Qoy qowuqi» dəp atilixning səwəbi bəlkim ibadəthanida sunulidioqan qurbanliqlar (kəpinqisi qoylar, əlwəttə) xu dərwazidin xəḥərgə elip kirilətti. Xunga qurbanliqlarning kirix yolini «mukəddəs» dəp bekitix tolimu muwapıq idi — demək, xu dərwazidin qurbanliqlardin baxqə ḥəqkəndəq nərsilərnə elip kirixkə bolmaytti. □ **3:4 «Həkozning...»** — yaki «Kozning...». □ **3:6 «Pasiyaning oʻqli Yəḥoda»** — yaki «Pasiyaning oʻqli Yoyada».

astidiki Gibeonluqlar bilən Mizpahliqlar yasidi.

□

8 Ularning yenediki tutax qismini zərgərlərdin boləqan Harhayaning oqli Uzziyəl yasidi. Uningoqa tutax qismini huxbuy buyum yasaydioqan ətirqilərdin Hananiya yasidi. Ular Yerusalemlə *sepilini* taki «Kəlin tam»oqiçə onxap yasidi. □

9 Ularning yenediki tutax qismini Yerusalemləning yerimining həkimi boləqan Hurning oqli Refaya yasidi.

10 Ularning yenida, Harumafning oqli Yədaya əzining əyining udulidiki qismini yasidi. Ularning yenediki qismini Haxabniyaning oqli Hattux yasidi.

11 Hərimning oqli Malkiya bilən Pahat-Moabning oqli Haxxub sepilning baxқа bir bəliki bilən «Humdanlar munari»ni yasidi.

12 Ularning yenediki tutax qismini Yerusalemləning yerimining həkimi Hallohəxning oqli Xal-lom əzi wə uning qizliri yasidi.

13 «Jiloqa kowuqi»ni Hanun bilən Zanoah xəhirining əhalisi yasidi. Ular uni yasap, uning qanatlıri, taqəqliri wə baldəqlirini ornatti wə yənə «Tezək kowuqi»oqiçə ming gəz sepilnimu yasidi.

14 «Tezək kowuqi»ni Bəyt-Həkkərəm yurtining

□ **3:7 «Dərya»** — Əfrat dəryasi. **«Məlatiya, Meronotluk Yadon həmdə Dəryaning bu qərbiy tərpidiki waliylarning baxқuruxi astidiki Gibeonluqlar bilən Mizpahliqlar yasidi»** — baxқа birhil təjimi: «Məlatiya... wə Yadon yasidi; bular Dəryaning qərbiy tərpidiki waliylar idarə qilidioqan Gibeonluqlar wə Mizpahliqlar idi». □ **3:8 «... onxap yasidi»** — yaki «...suwap qikti».

baxlikı Rəkabning oqlı Malkiya yasidi; ular uni yasap, uning qanatlırı, taqaklırı wə baldaklırını ornatti.

¹⁵ «Bulaq qowuqi»ni Mizpah yurtining baxlikı Kol-Hozəhning oqlı Xallum yasidi. U uni yasap, əgzisini yepip, uning qanatlırı, taqaklırı wə baldaklırını ornatti wə yənə xahanə baqning yenidiki Siloam kəlining sepilini «Dawutning xəhiri»din quxidioqan pələmpəygiqə yengiwxatın yasidi.□

¹⁶ Uningdin keyinki tutax qismini Dawutning kəbrilirining udulidiki wə uningdin keyinki sün'iy kəlgə həm uning kəynidiki «Palwanlarning öyi»gə kədər Bəyt-Zur yurtining yerimining həkimi, Azbukning oqlı Nəhəmiya yasidi.

¹⁷ Uningdin keyinki tutax qismini Lawiyalar — Yəni Banining oqlı Rəhum yasidi, uning yenidiki tutax qismini Keilahning yerim yurtining həkimi Haxabiya öz yurtioqa wakalitən yasap qıkti.

¹⁸ Uning yenidiki tutax qismini ularning qerindaxlırı — Keilahning ikkinqi yerimining həkimi, Henadadning oqlı Baway yasidi. □

¹⁹ Uning yenida, Mizpahning həkimi Yəxuyaning oqlı Ezər qoral-yaraq ambirioqa qıqix yolining udulida, sepilning dokmuxidiki yənə bir bəlikini yasidi.

²⁰ Zabbayning oqlı Baruq uningdin keyinki yənə bir bəlikini, yəni sepilning dokmuxidin taki bax kaħin Əliyaxibning əyining dərwarzisioqiçə

□ **3:15 «xahanə baqning yenidiki Siloam kəli»** — muxu yərdə ibraniy tilida «xahanə baqning yenidiki Xelah kəli» deyilidu. □ **3:18 «Baway»** — yaki «Binnuiy».

boloqan bəlikini kəngül qoyup yasidi.

²¹ Uning yenida Həkozning nəwrisi, Uriyaning oqli Mərəmot sepilning Əliyaxibning öyining dərwasisidin taki Əliyaxibning həylisining ahirişiqə boloqan yənə bir bəlikini yasidi. □

²² Bulardin keyinki bir kışmini İordan tüzənglikidikilər, kaşınlar yasidi.

²³ Bularning yenida, Binyamin bilən Həxxub öz öyining udulidiki bəlikini yasidi. Ulardin keyin Ananiyaning nəwrisi, Maaseyahning oqli Azariya öz öyining yenidiki kışimni yasidi.

²⁴ Uning yenida, Azariyaning öyidin taki sepilning dokmuxişiqə boloqan yənə bir bəlikini Hənadaadning oqli Binnuiy yasidi.

²⁵ *Uning yenida*, Uzayning oqli Palal padixaş ordising dokmuxi, xuningdək ordidiki qokqiyip turoqan, zindan həylisining yenidiki egiz munarning udulidiki bəlikini yasidi. Uningdin keyinki bir bəlikini Paroxning oqli Pidaya yasidi.

²⁶ Əmdi Ofəldə turidiqan ibadəthana hizmətkarliri künqikix tərəptiki «Su qowuki»ning udulidiki wə qokqiyip turoqan munarning udulidiki sepilni yasidi. □

²⁷ Qokqiyip turoqan qong munarning udulida Təkoalıklar taki Ofəl sepilşiqə boloqan ikkinqi bir bəlikini yasidi.

²⁸ «At qowuki»ning yukiri bir bəlikini kaşınlar hərberi öz öyining udulidiki kışmini yasidi.

²⁹ Imməarning oqli Zadok ularning yenida, keyinki kışmini, öz öyining udulidiki bir bəlikini

□ **3:21 «Həkozning nəwrisi»** — yaki «Kozning nəwrisi».

□ **3:26 «ibadəthana hizmətkarliri»** — ibraniy tilida «Nətaniylar».

yasidi. Uning yenediki tutax qismini «xərkiy dərważa»ning dərważiwəni Xekaniyaning oqli Xemaya yasidi.

³⁰ Uning yenida, Xələmiyaning oqli Hənanıya bilən Zalafning altinqi oqli Hənun ikkinqi bir bəlikini yasidi; ularning yenida, Bərəkiyaning oqli Məxullam öz qorusining udulidiki bir bələkni yasidi.

³¹ Uning yenida, xu yərdin tartip ibadəthana hizmətkarliri bilən sodigərlərninq qoruliridin ətüp, «Təxürüx qowuqi»ning udulidiki sepil dokmuxining balihanisioiqə boləjan bəlikini zərgərlərdin boləjan Malkiya yasidi. □

³² Dokmuxning balihanisi bilən «Qoy qowuqi»ning ariligidiki bələkni zərgərlər bilən sodigərlər yasidi.

4

Sanballatning hapa boluxı wə məshirə qilixi

¹ Xundak boldiki, Sanballat bizning sepilni yengiwaxtin ongxawatkanlikimizni anglap qəzəplinip, kəhri bilən Yəhudalarni məshirə qildi.

² U öz qerindaxliri wə Samariyə qoxuni aldida: — Bu zəip Yəhudalar nemə qiliwatidu? Ular əzlrini xundak mustəhkəmliməqqumu? Ular qurbanlıqlarni sunmaqqumu? Ular bir kün

□ **3:31 «udulidiki sepil dokmuxining balihanisioiqə»** — yaki «udulidiki sepil dokmuxioqa qikix yolioiqə» yaki «udulidiki sepil dokmuxidiki pələmpəygiqə».

iqidə püttürüxməkqimu? Topa dəwiliri iqidin keyüp kətkən taxlarni kolap qikirip ularoqa jan kirküzəmdikən? — dedi. □

³ Uning yenida turuwatқан Ammoniy Tobiya: — Ular hərқанqə yasisimu, bir tülkə sepilning üstigə yamixip qiqsa, ularning tax temini erüwetidu! — dedi.

Nəhəmiyaning duasi

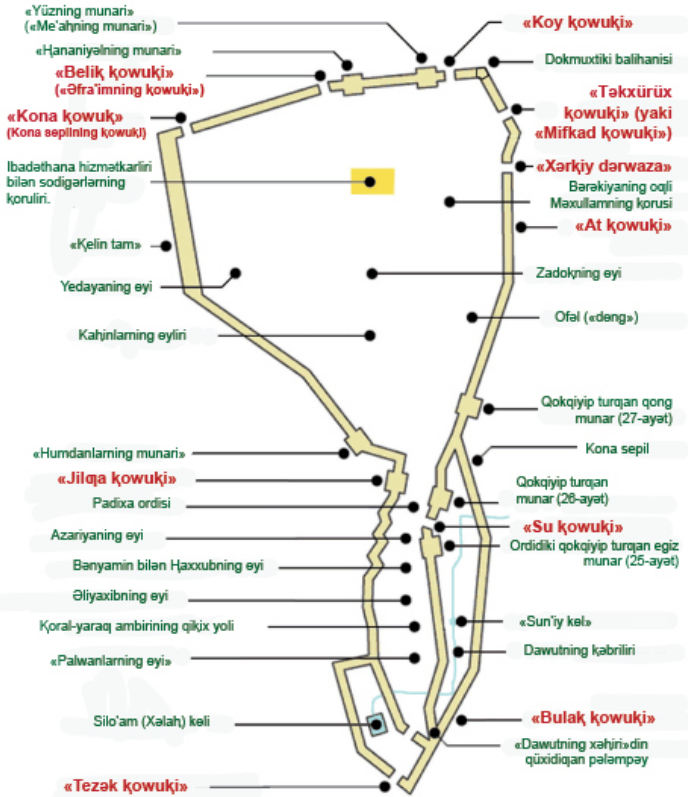
⁴ — I Hundayimiz, kulak selip angliqaysən, kəmsitilməktimiz, ularning kילוan həkərətlini öz bexioqa yanduroqaysun; ularni tutkun kilip elip beriloqan yaqa yurtta həkning oljisiqə aylanduroqaysun!

⁵ Ularning kəbihlikini yapmioqaysən, gunahliri aldingdinmu eqürüwetilmisun; qünki ular sepilni ongxawatқанlarning kəngligə azar bərdi!

⁶ Xundaktimu sepilni yengiwaxtin ongxawərduq; uni ulap, egizlikini yerimioqa yətküzduq; qünki kəpçilik kəngül qoyup ixlidi.

□ **4:2 «Ular əzlrini xundak mustəhkəmliməkqimu?»** — yaki «ular öz məyliqə xundak ketiwərsə bolamdu?» yaki «əzligə tayinip bu ixni kılalamdu?». Tekistning ibranıy tilini qüxinix səl təs. «**Topa dəwiliri iqidin keyüp kətkən taxlarni kolap qikirip ularoqa jan kirküzəmdikən?**» — bu məshirə səzliri iqidə bir-birigə zit kelidioqan ixlar bar. Qariqanda, gərqə Sanballat mazak kילוini bilən, uning kuruluxқа bolioqan oqəzipi uningda bu ix püttürülüxi mumkin, degəndək birhil qorkunqning barliqioqa ispat bolidu.

Yerusalemning qowuq-dərwaziliri (Nəhəmiya dəwri - «Nəhəmiya» 3-babni kəring)

Yerusalemning qowuqliri (Nəhəmiya qayta kuroqan)

Düxmənlərnin toşkunluq wə buzoşunqiliq

kilixka kəstlix

⁷ Xundak boldiki, Sanballat, Tobiya, Ərəblər, Ammoniyalar, Axdodluqlar Yerusalem sepillirini yengiwaxtin ongxax kuruluxining yənila elip beriliwatқанliқini, sepil bəsüklirining etiwetilgənlikini anglap kattik oqəzəpkə kelixtidə,

⁸ birliktə Yerusalemoqə hujum kilip uningda qalaymiqanqilik tuoqduruxni kəstləxti.

⁹ Xunga biz Hudayimizoqə iltija kilduk həm ularning səwəbidin keqə-kündüz kəzətqi koyup, əzlimiz ulardin mudapiələnduk.

¹⁰ Bu qaoqda Yəhudiyaedikilər: — Ixqi-hammallar halidin kətti, xuningdək qalmaqesək əhlətlər yənila nahayiti kəp, biz sepilni ongxaxka hətta sepiloqimu yekinlixalmiduk! — deyixti.

¹¹ Xuning bilən bir waqıtta duxmənlimiz: — Ular səzməstə, ular kərməstə, ularning arisoqə kiriwelip ularni oltürüp, kuruluxni tohtitiwetimiz! — deyixti.

¹² Wə xundak boldiki, ularning ətrapida turuwatқан Yəhudalarmu yenimizoqə on qetim kelip: — Qaysi tərəpkə qarisanqlar, ular xu tərəptin kelip silərgə hujum kilmaqqi! — dəp həwər yətküzüxti. □

¹³ Xunga mən həlkni jəmət-jəmət boyiqə, qolioqə

□ **4:12 «kaysi tərəpkə qarisanqlar, ular xu tərəptin kelip silərgə hujum kilmaqqi!»** — əsli ayətning keqürülməsi kəmtük boloaqça, mənisini jayida qıqirix təs bolup qaldi; xunga muxu Yəhudiylarning eytқан səzlrining birnəqqə hil tərjimiliri bar. Ləkin əsasiy mənilirining həmmisi duxmənlərninğ hətəraplimə kəstləxlirini kərsitidu.

kiliq, nəyzə wə okyalirini elip, sepili pəs bolojan yaki hujuməğa oquq turojan yərlərdə sepilning arkisida karawullukta turuxka koydum.

14 Kəzdin kəqürüp qikkəndin keyin ornumdin qopup mətiwərlər bilən əməldarlar wə baxka həlkə: — Ulardin qorkmanglar; uluq wə dəhxətlik Rəbni esinglarda tutunglar, öz kərindaxliringlar, oqul-qizliringlar, ayalliringlar wə əy-makaninglar üqün jəng kilinglar, dedim.

Bir tərəptin ixləx, bir tərəptin mudapiəlinix

15 Xundak boldiki, əzlrining suyikəstini bilip qaloanlikimiz düxmənlərnin qulikioğa yetip baroq, xuningdək Huda ularning suyikəstini bitqit kiləq, biz həmmimiz sepiloğa kaytip, hər birimiz əsli ix ornimizda ixni dawamlax-turiwərdük.

16-17 Ənə xu qəşdin baxlap hizmətkarlimning yerimi ix bilən boldi, yerimi qolioğa nəyzə, qalkan, okya tutkan, dobuləqə-sawut kiygən həlda yürüxti. Sərdar-əməldarlar sepilni onxawatkan barlik Yəhuda jəmətidikilərnin arkisida turdi. Həm yüklərnə toxuwatkanlar həm ularəğa yük artiwatkanlarmu bir qolida ixləp, bir qolida yaraqlirini qing tutuxkanidi.

18 Tamqilarning hər biri bəllirigə kiliq-hənjərlirini askan həlda *sepilni* yasawatatti; kanayqi bolsa yenimda turatti.

19 Mən mətiwərlər, əməldarlar wə baxka həlkə: — Bu quruluh nəhayiti qong, dairisi

kəng; biz həmmimiz sepilda bələk-bələklər boy-
iqə tarkilip ixləp, bir-birimizdin yirək turuwa-
timiz.

²⁰ Xunga məyli qəyərdə bolunglar, kanay
awazini anglisanglarla, biz bar xu yərgə kelip
yiqilinglar; Hudayimiz biz üqün jəng qilidu, —
dedim.■

²¹ Biz ənə xu tərəkidə ixliduk; həlkning yerimi
tang atkandin tartip yultuz qikkuqə nəyzilirini
qing tutup turuxti.

²² U qaoqda mən yənə həlkqə: — Həmməylən
öz hizmətkari bilən keqini Yerusalemoqa kirip
ətküzsun, xundak bolsa ular keqisi bizning
muhaqizətqilikimizni qilidu, kündüzi ixləydu,
dedim.

²³ Xundak qilip ya mən, nə qerindaxlirim,
ya hizmətkarlirim yaki manga əgəxkən
muhaqizətqilərləning heqkaysisi kiyimlirini
selixmidi; hər biri hətta suoqa baroqandimu
əzining yaraqirini eliwalatti.□

5

Namratlarning nalisi

¹ U qaoqda halayik wə ularning hotunliri öz
qerindaxliri boləqan Yəhudalar üstidin xikayət
qilip kattik dad-pəryad kətürüxti.

■ **4:20** Mis. 14:25; Qan. 1:30; 28:7 □ **4:23** «**hərbiri
hətta suoqa baroqandimu əzining yaraqirini eliwalatti**»
— yaki «hərbiri ong qolidin yaraqirini qüxürüxmidi» yaki
«hərbirəylən pəkət yuyunoqandila kiyimlirini salatti». Əyni
tekist kəmtüktək kərünüdu.

² Bəzilər: — Biz wə oqul-kizlirimizning jan sanimiz kəp, kün kəqüriximiz üqün toyoqudək axliq almisak bolmaydu, deyixti.

³ Yənə bəzilər: — Biz aqarqilikta qaloqan waqtimizda axliq elip yəymiz dəp etizlirimiz, üzümzarliqlirimizni wə öylirimizni rənigə berixkə məjbur bolduk, deyixti.

⁴ Wə yənə bəzilər: — Padixahning etizlirimiz wə üzümzarliqlirimiz üstigə saloqan baj-seliqni tapxuruxka pul kərz alduk. □

⁵ Gərqə bədənlimiz kərindaxlirimizning bədənligə, pərzəntlirimiz ularning pərzəntligə ohxax bolsimu, lekin oqul-kizlirimizni kul-dədək boluxka tapxurmay amalimiz bolmidi; əməliyətə kizlirimizdin bəziliri allikaqan dedək bolupmu kətti; ularni bədəl tələp hərlükkə qikirixka qurbimiz yətmidi, qünki bizning etizlar wə üzümzarliqlirimiz hazır baxqilarning qolididur, — deyixti.

Nəhəmiyaning mətiwərlər bilən mənsəpdarlarni oqəzəp bilən əyiblix

⁶ Mən ularning dad-pəryadlirini wə eytkan bu gəplirini angliqandin keyin kattik oqəzəpləndim.

⁷ Kənglümdə birər qur oyliniwaloqandin keyin, mətiwərlər bilən əməldarlarni əyibləp: — Silər

□ 5:4 «Padixahning etizlirimiz wə üzümzarliqlirimiz üstigə saloqan baj-seliqni tapxuruxka pul kərz alduk» — yaki «padixahning baj-seliqini tələkkə etizlirimiz wə üzümzarliqlirimizni rənigə berip pul kərz alduk».

öz qerindaxliringlaroqa kərz berip ulardin əsüm alidikənsilər-hə! — dəp tənbiş bərdim. Andin ularning səwəbidin qong bir yioqin eqip ■

8 ularni: — Biz küqimizning yetixiqə yat taipilərgə setiwetilgən qerindiximiz Yəhədalarni qayturup setiwaldük, ləkin silər bizni ularni qayturup setiwalsun dəp qerindaxliringlarni yənə setiwətməkqi boluwatamsilər? — dəp əyibliwidim, ular dəydiqan gəp tapalmay, xük turup qaldi.

9 Andin mən ularoqa yənə: — Silərnin bu kiləqininglar kamlaxmaptu. Silər düxmənlimiz boləqan taipilər aldidə bizni ahanətkə qaldurmay, Hədayimizning qorkunqida mangsanglar bolmasmidi?

10 Mənmu, qerindaxlirim wə hizmətkarlim ularoqa pul wə axliq ətnə berip turup əsüm alsəq alattük! Silərdin ətünimən, mundəq əsüm elixtin wəz keqəyli! □

11 Ətünüp qalay, silər dəl bügün ularning etizlini, üzümzarliq, zəytunzarliq wə əylirini

■ 5:7 Mis. 22:24 □ 5:10 «Mənmu, qerindaxlirim wə hizmətkarlim ularoqa pul wə axliq ətnə berip turup əsüm alsəq alattük» — bəxqə birhil tərjimisi: — (1) «mənmu, qerindaxlirim, hizmətkarlimmu ularoqa pul wə axliq ətnə berip turuwatimiz» yəki: — (2) «mənmu, qerindaxlirim, hizmətkarlimmu ularoqa pul wə axliq ətnə berip turayli». Nəhəmiyaning harakteri bək sehiy boləqəqə, bəlkim əsümsiz ətnə-kərzni kəp bərgən boluxi mumkin idi. Uning üstigə, qerindaxlaroqa ətnə berip əsüm elix Musa pəyoqəmbərgə nazil qilinəqiniqə hiləpliqlik («Mis.» 22:25, «Pənd.» 15:5). Xungə bu ikkinqi hil tərjimini toqra əməs, dəp qaraymiz. «**mundəq əsüm elixtin wəz keqəyli!**» — yəki «muxundəq kərzgə rəni elixtin wəz keqəyli!».

qayturup beringlar, wə xuningdək silər ulardin ündürüwaloqan pul, axlik, yengi məy-xarab wə yengi zəytun maylirining əsümini ularoqa qayturup beringlar, dedim. □

¹² Ular: — Qayturup berimiz, əmdi ulardin heq əsüm almaymiz; sili nemə desilə, biz xundaq qilimiz, deyixti. Mən kaşinlarni qakirtip kelip, ularni bu wədə boyiqə xundaq ijra kilixka kəsəm iqküzdüm. □

¹³ Mən tonumning pexini keqip turup: — Kim muxu wədini ada qilmisa, Huda xu yol bilən uning özini öz öyidin wə mal-mülkidin məhrum kilip kekiwətsun! Xu yol bilən uning həmmə nemisi kurukdilip qaloquqə kekiwetilsun! — dedim. Pütkül jamaət birdək: «Amin!» deyixti həm Pərwərdigaroqa Həmdusana okuxti. Andin kəpqilik xu wədisi boyiqə deginidək kilixti.

Pak-diyənətlik wə addiy-sadda Nəhəmiya

□ **5:11 «...bügün ularning etizlrini, üzümzarlik, zəytunzarlik wə öylirini qayturup beringlar...»** — muxu etiz qatarlik mülüklər əslidə kərz-ətnilərgə «rənə» süpitidə koyuloqan bolup, kərz igiliri ularni tartiwaloqan bolsa kerək. **«pul, axlik...wə yengi zəytun maylirining əsümini»** — ibranıy tilida «pul, axlik, ...wə yengi zəytun maylirining yüzdin biri» yaki «əsümi bir pirsənt» — qandaq tərijimə kilinixtin kət'iyənəzər, muxu sözlər qoqum əsümning özini kərsitixi kerək. □ **5:12 «Mən kaşinlarni qakirtip kelip, ularni ... xundaq ijra kilixka kəsəm iqküzdüm»** — kaşinlar əslidə kərz igiliri əməs; ularning məs'uliyiti baxqılarnıng xu wədisini ada kilixioqa nazarətqilik kilixtin ibarət idi. Əslidə kaşinlar əsüm berix toqruluk muqəddəs qanun-bəlgilimilərnı bilixi kerək idi, xundaqla bundaq wəziyətke yol qoymasliqi kerək idi.

14 Xuningdək, Yəhədiyyə zeminida ularəja waliy boluxka tikləngən kündin buyan, yəni padixah Artahxaxtaning yigirminqi yilidin ottuz ikkinqi yilioiqə boləjan on ikki yil iqidə nə mən, nə mening uruq-tuəqanlirim waliylik nenini heq yemiduk.

15 Məndin ilgiri waliy boləjanlar həlkə eəqirqilik selip, ulardin *kündilik* axlik, məy-xarab wə xuningdək kirik xəkəl kümüx elip kəlgənikən; hətta ularning hizmətkarlırimu həlkning üstidin həkukwazlik kəlip kəlgənikən. Ləkin mən Hudadin kərkədioqinim üçün undak kəlmədim. □

16 Mən dərwəkə sepilning kəruluxioqila berilgəqkə, biz hətta birər etiznimu setiwalməduk; mening barlik hizmətkarlırimu kəruluxta ixləxkə xu yərgə yioqilatti.

17 Ətrapimizdiki yat əllərdin bizning yenimizəja kəlgənlərdin bələk, mening bilən bir dastihanda əjiza yəydioqanlar Yəhədiyyəlar wə əməldarlərdin bir yüz əllik kixi idi.

18 Hərküni bir kala, hillənoqan altə koy təyyarlinatti, yənə mənə bəzi uqar kuxlar təyyarlinatti; hər on kündə bir qətim hərhil mol məy-xarab bilən təminlinətti. Xundak bolsimu mən yənəla «waliy neni»ni tələp kəlmədim; qünki kərulux Ixi həlkning üstidiki eəqir yük idi.

19 — Ah Hudayim, mən muxu həlk üçün kəloqan barlik iximni yad ətkəysən, mənə xapaət

□ 5:15 «**kirik xəkəl kümüx**» — «xəkəl» eəqirlik miqdari, bir xəkəl kümüx bolsa bəlkim 11.4 gram idi. Muxu yərdə «kirik xəkəl» bəlkim hərküni həlktin aloqan pulni kərsitixi mumkin.

kərsətkəysən! ■

6

Sanballatning quruluşqa tosqunluk qilix suyikəsti

¹ Xundak boldiki, Sanballat, Tobiya, ərəb boləqan Gəxəm wə düxmənlirimizning qaləqan qismi mening sepilni yengiwaxtin onxap qikqanlikimni, sepilning əmdi bəsüklirining qalmioqanlikini anglap (lekin u qaoqda mən tehi sepil kowuklirining qanatlirini ornatiqanidim),

² Sanballat bilən Gəxəm manga: — Kəlsila, biz Ono tüzlənglikidiki Kəfirim kəntidə kəruəyli! — dəp adəm əwətiptu. Əməliyəttə ular manga kəst kilməqci ikən. □

³ Xunglaxqa mən əlqilərnəni əwətip: — Mən uluq bir ix bilən xuqulliniwatqanlikimdin silər tərəpkə qüxməymən. Mən kandaqmu silərnəning qəxinglarəqa barimən dəp, ixni taxlap uni tohti-tip qoyay? — dedim.

⁴ Ular uda tət qətim muxu təriqidə adəm əwətti, mən hər qətim xundak jawap bərdim.

⁵ Andin Sanballat bəxinqi qətim xu təriqidə öz hizmətkariqə pəqətlənmigən hətni qolioqa tutkuzup əwətiptu.

⁶ Həttə: «Hərқaysi əllər arisida mundaq bir gəp tarkilip yuridu, wə Gəxəmmu xundak dəydu: — Sən wə Yəhudalar birgə isyan kətürməqci

■ 5:19 Nəh. 13:22

□ 6:2 «Kəfirim kəntidə» — yaki «kəntlərnəning biridə».

ikənsilər; xunga sən sepilnimu yengiwaxtin ongxaxka kirixipsən; eytixlaroşa qarışanda sən özünəni ularoşa padixah kilməkçikənsən. □

7 Sən yənə Yerusalemda özünə toqruqluq; «Mana, Yəhüdiyədə özimizning bir padixahimiz bar!» dəp jar selip təxwik kılıxka birnəqqə pəyoqəmbər qoyupsən. Əmdi bu gəplər sözsiz padixahning kulikioşa yetip bayan kılınıdu. Xunga, kəlgın, biz birliktə məslıhətlixiwalaylı» deyilgənıkən.

8 Mən uningoşa: «Sən eytkan ixlar heqqaqan kılınışan əməs; bular bəlki öz kənglündin oydurop qıkarışınıng, halas» dəp jawap qayturdum.

9 Əməliyətə, ular: «Muxundak kılsak ularning qoli maşqdursızlinip, quruluş ixi ada kılınmay qalidu!» dəp oylap bizni qorqatmaqçı idi.

— «Əmdi mening qolumni ixta tehimu küqləndürgəysən!».

Yaloşan pəyoqəmbər Xəmayaning təhdit selixi

10 Məhətabəlning nəwrısı, Delayaning ooqlı Xəmaya özini öz öyigə qamiwaloşanıdı; mən uning öyigə kəlsəm u: — Biz Hudaning öyidə, ibadəthanining iqidə kəruxəyli wə ibadəthanining dər waza qanatlırını etip qoyaylı; qünki ular seni öltürgili kelidu; xübhisizki, keqisi kelip seni öltürməkçı boldı!

□ **6:6 «Gəxəm»** — ıbranıy tilida muxu yərdə «Gaxmu» — Gəxəmning yənə bir xəkli.

— dedi.□

11 Mən: — Manga ohxax bir adəm qandaqmu keçip kətsun? Məndək bir adəm jenimni kütquzimən dəp qandaqmu ibadəthaniyə kiriwalojudəkmən? Mən hərgiz u yərgə kiriwalmaymən! — dəp jawap bərdim.

12 Qünki mən qarısam, uning Huda tərpidin əwətilgən əməs, bəlki Tobiya bilən Sanballat tərpidin setiwelinip, manga zeyan yətküzməkqi bolup bu bexarət bərgənlikigə kəzüm yətti.

13 Uni setiwelixidiki məqsət, meni kərkütup, xurlarning deginidək kıləuzup gunah kılduruxtin ibarət idi. Xundak kıləan bolsam, namimni buləp meni qarilaxka xikayət kılalaydioğan bolatti.□

14 — «Ah Huda, Tobiya bilən Sanballatni esingda tutup, ularning kıləanliriyə yarixa əz bexiyə yanduroqaysən, xundakla meni kərkətməkqi boləan ayal pəyqəmbər Noadiya bilən baxka pəyqəmbərləningmu kıləanlirini əz bexiyə yanduroqaysən!».

□ **6:10 «Xemaya əzini əz əyigə kamiwaloğanidi — əzini kamiwelixning səwəbi enik əməs; «rəsimiy napak» boləanliqi yaki kəsəm iqkənliki səwəb boləan boluxi mumkin.** □ **6:13 «Xundak kıləan bolsam, namimni buləp meni qarilaxka xikayət kılalaydioğan bolatti»** — Sanballat wə Tobiyaning bu əqli heli hiylə-mikirlik idi. Nəhəmiya kahin əməs; xunga (1) u ibadəthaniyə napak halda yaki ehtiyatsızlıq bilən kirsə gunah ötküzüxi mumkin idi; (2) «mukəddəs jay»ning əzigə kirgən bolsa gunahı tehimu eəpir bolatti; qaysila əhwalda bolsun əz həlki aldidiki nam-abruyi qüxkən bolatti wə xuning tüpəylidin qurulux ixi tohtitiloğan bolatti.

Қayta ongxaxning tamamlinixi

¹⁵ Elul eyining yigirmə bəxinqi küni sepil pütüti, pütün қuruluxқа әllik ikki күn waқit kәtti.

¹⁶ Xundaq boldiki, dүxmәnlirimiz buningdin hәwәр tapti wә әtrapimizdiki barliқ әllәр қorқup ketixti; өз nәziridә һәywiti bәk qүxүp kәtti wә bu *қuruluxni* Hudayimizning Өzi elip baroқan ix ikәнlikini bilip yәtti.

¹⁷ Xu күnlәrdә Yәһudiyәdiki mәtiwәrlәр Tobiyaoқа nurоқun hәt yazdi, Tobiyamu ularoқа jawabән daim hәt yezip turdi.

¹⁸ Qünki Yәһudiyәdә Tobiyaoқа baоlinip қelip, қәsәм iқkән nurоқun kixilәр bar idi; qünki u Araһning oоli, Xekaniyaning күy’oоli idi, һәмdә uning oоli Yoһanan Bәрәkiyaning oоli Mәxullamning қizini hotunlukқа aloқanidi.

¹⁹ Xuningdәk ular yәнә mening aldimda pat-pat Tobiyaning yahxi ixlirini tiloқа elip қoyuxatti һәм mening gәplirimnimu uningоқа yәtkүzүp turuxatti; Tobiya bolsa manga pat-pat tәһdit selip hәt yezip turatti.

7*Ҳанани билән Ҳананиyaning birliktә baxқuruxқа қoyuluxi*

¹ Sepil ongxilip bolup, mән dәрwazilarni ornitip, dәрwaziwәnlәrni, oқәzәlkәxlәrni wә Lawiyarlarni bekitip tәyinligәndin keyin xundaq boldiki,

² Mән inim Ҳанани билән қәл’ә sәrdari Ҳананиyani Yerusalemni baxқuruxқа қoydum;

çünki Hənanıya ixənqlik adəm bolup, Hudadin kərkuxta kəp adəmlərdin exip ketətti. □

³ Mən ularə: — Kün issioquə Yerusalemning kəwukliri eqilmisun; kəwuklarning kənatliri etilgəndə, baldaklar taqaloqan waqitliridimu dərwaziwənlər yenida turup kəzət kəlisun; xuningdək Yerusalemda turuwatqanlardin kərawullar kəzət nəwətlirigə koyulup bekitilsun; hər bir adəm özining bir kəzətigə məs'ul bolsun, xundakla hər birining kəziti öz öyining udulida bolsun, dəp tapilidim. □

⁴ Xəhər qong həm kəngri boləjini bilən ahalə az, öylər tehi selinmioqanidi.

□ **7:2 «inim Hənan»** — Nəhəmiyaning inisi 1:2, 3də tilə elinidu. **«Mən inim Hənanı bilən ... Hənanıyanı Yerusalemnı baxkuruxka koydum»** — Yerusalemnı baxkuruxka adəmlərni koyux, Nəhəmiyaning Artəhxaxtaning yenioqə kaytmaqçi ikənlikini kərsitixi mumkin (2:6ni kəring). **«Hənanıya ixənqlik adəm bolup...»** — ibraniy tilida «u ixənqlik adəm bolup..». Bəzi alimlar «u» Hənanini kərsitidu, dəp kəraydu.

□ **7:3 «dərwaziwənlər yenida turup kəzət kəlisun»** — ibraniy tilida «ular yenida turup kəzət kəlisun». **«xuningdək Yerusalemda turuwatqanlardin kərawullar kəzət nəwətlirigə koyulup bekitilsun; hər bir adəm özining bir kəzətigə məs'ul bolsun, xundakla hər birining kəziti öz öyining udulida bolsun, dəp tapilidim»** — baxka birhil tərjimisi: «xuningdək Yerusalemning kəwukliri qūx waqtida oquq turmisun; kəwuklar etilgəndə, baldakliri taqaloqinida dərwaziwənlər yenida turup kəzət kəlisun; Yerusalemda turuwatqanlardin kərawullar elinip, kəzət nəwətlirigə koyup bekitilsun; bəzilər aləhidə nəwəttiki kəzəttə tursun, bəzilər öz öyining udulida kəzəttə tursun». Yənə baxka birnəqqə hil tərjimiliri uqrixı mumkin.

Birinchi qetim kaytip kalgan Yehudiylar ••••
«Əzra» 2:1-35ni körüng

⁵ Hudayim könglümgə mətiwərlər, əməldarlar wə həlkning hər birini nəsəbnamisi boyiqə royhətkə elixka ularni yiqix niyitini saldi. Mən awwal birinchi qetim kaytip kalgan adəmlərnin nəsəbnamisini taptim, uningda mundaq pütülgənidi: —

⁶ Təwəndikilər Yəhudiyə əlkisidikilərdin, əsli Babil padixahı Nebokədnəsar tərripidin sürgün qilinoqanlardin, Yerusalemlə wə Yəhudiyəgə qikip, hər biri öz xəhirlirigə kətti: —□ ■

⁷ Ular Zərubbabəl, Yəxua, Nəhəmiya, Azariya, Raamiya, Naqamani, Mordikay, Bilxan, Mispərət, Bigway, Nəhum wə Baanaqlar billə kaytip kəldi. Əmdi İsrail həlkning iqidiki ərkəklərnin sani təwəndiqə: —

⁸ Paroxning əwladliri ikki ming bir yüz yətmix ikki kixi;

⁹ Xəfatiyaning əwladliri üç yüz yətmix ikki kixi;

□ **7:6 «Təwəndikilər... əsli Babil padixahı Nebokədnəsar tərripidin sürgün qilinoqanlardin...»** — bu tizimlik bilən «Əzra» 2-babtiki tizimlik otturisida adəmlərnin isimliri, sani wə tizimlik tərtipidə bəzidə azraq pərqlər bar. Bu pərqlər ikki tizimlikning həqiqət ikənlikigə tehimu ispat beridu. İkkinchi tizimlikni Yerusalemda, birinchi tizimlikni Babilda qiloqan boluxi mumkin. İkkinchi tizimlik ahirida Yerusalemoqə yetip kelip olturaxlanlarni kərsitidu; birinchi tizimlikte hatiriləngən bəziliri xübhəsizki, keyin niyitidin eynip, Yerusalemoqə bar-may qaloqan yaki baroqandin keyin, yənə Babiloqə kaytip kətkənidi; xundakla Yerusalemoqə kaytix yolida əlgənlər boluximu mumkin. Əslidiki tizimlikkə hatirilənmigən bolsimu, lekin keyin Yerusalemoqə barimən dəp «kaytix»ka qatnaxqanlarmu bar bolsa kerək; ular ikkinchi tizimlikkə hatiriləngən. ■ **7:6**
 Əzra 2

- 10 Arahning əwladliri altə yüz yətmix bəx kixi;
11 Paḥat-Moabning əwladliri, yəni Yəxua bilən Yoabning əwladliri ikki ming səkkiz yüz on səkkiz kixi;
12 Elamning əwladliri bir ming ikki yüz əllik tət kixi;
13 Zattuning əwladliri səkkiz yüz kırıq bəx kixi;
14 Zakkayning əwladliri yəttə yüz atmix kixi;
15 Binnuiyning əwladliri altə yüz kırıq səkkiz kixi;
16 Bibayning əwladliri altə yüz yigirmə səkkiz kixi;
17 Azgadning əwladliri ikki ming üq yüz yigirmə ikki kixi;
18 Adonikamning əwladliri altə yüz atmix yəttə kixi;
19 Bigwayning əwladliri ikki ming atmix yəttə kixi;
20 Adinning əwladliri altə yüz əllik bəx kixi;
21 Həzəkiyaning jəmətidin boləqan Aterning əwladliri toqsan səkkiz kixi;
22 Haxumning əwladliri üq yüz yigirmə səkkiz kixi;
23 Bizayning əwladliri üq yüz yigirmə tət kixi;
24 Hərifning əwladliri bir yüz on ikki kixi; □
25 Gibeonning əwladliri toqsan bəx kixi; □
26 Bəyt-Ləhəmlilər bilən Nitofalıklar jəmiy bir yüz səksən səkkiz kixi;
27 Anatotluqlar bir yüz yigirmə səkkiz kixi;
28 Bəyt-Azmawətliklər kırıq ikki kixi.

□ **7:24 «Hərif»** — «Əzra» 2:18də «Yoraḥ». □ **7:25 «Gibeon»** — «Əzra» 2:20də «Gibbar».

29 Kiriatiyerməliklər, Kəfirahliklər və Bəərotluklar bolup jəmiy yəttə yüz kırık üç kixi;

30 Ramahliklər bilən Gebaliklər jəmiy altə yüz yigirmə bir kixi;

31 Mikmaxliklər bir yüz yigirmə ikki kixi;

32 Bəyt-Əlliklər bilən ayiliklər jəmiy bir yüz yigirmə üç kixi;

33 ikkinçi bir Nebodikilər əllik ikki kixi;

34 ikkinçi bir Elamning əwladliri bir ming ikki yüz əllik tət kixi;

35 Hərimning əwladliri üç yüz yigirmə kixi;

36 Yeriholuklar üç yüz kırık bəx kixi;

37 Lod, Hədid və Ononing əwladliri jəmiy yəttə yüz yigirmə bir kixi; □

38 Sinaahning əwladliri üç ming tokkuz yüz ottuz kixi.

Qayıp kəlgən kahinlar və Lawiyalar •••
«Əzra» 2:36-42ni kəring

39 Kahinlarning sani təwəndikiqə: — Yəxua jəmətidiki Yədayaning əwladliri tokkuz yüz yətmix üç kixi;

40 İmmərnin əwladliri bir ming əllik ikki kixi;

41 Paxhurning əwladliri bir ming ikki yüz kırık yəttə kixi;

42 Hərimning əwladliri bir ming on yəttə kixi.

□ 7:37 «Lod, Hədid və Ononing əwladliri...» — yaki «Lodluklar, Hədidliklər və Onoluklar...».

⁴³ Lawiylarning sani tōwəndikiqə: — Hodwahning əwladliridin, yəni Yəxua bilən Kadmiyəlning əwladliri yətmix tət kixi. □

⁴⁴ Ūzəlkəxlərdin: — Asafning əwladliri bir yüz kirik səkkiz kixi.

⁴⁵ Dərwaziwənlərnin nəsliyin: — Xallumnin əwladliri, Aternin əwladliri, Talmonnin əwladliri, Akkubnin əwladliri, Hatitanin əwladliri bilən Xobaynin əwladliri jəmiy bir yüz ottuz səkkiz kixi.

Qaytip kəlgən muqəddəs jay wə xah jəmətidiki hizmətkarlar ••• «Əzra» 2:43-58ni kəring

⁴⁶ İbadəthana hizmətkarliri tōwəndikiqə: — Zihanin əwladliri, Hasufanın əwladliri, Tabbaotnin əwladliri. □

⁴⁷ Kiroşnin əwladliri, Siyanin əwladliri, Padonnin əwladliri, □

⁴⁸ Libanaḥnin əwladliri, Ḥagabaḥnin əwladliri, Xalmaynin əwladliri,

⁴⁹ Ḥanannin əwladliri, Giddəlnin əwladliri, Gaḥarnin əwladliri,

⁵⁰ Reayahnin əwladliri, Rəzinnin əwladliri, Nikodanın əwladliri,

⁵¹ Gazzamnin əwladliri, Uzzanın əwladliri, Pasiyanin əwladliri,

□ **7:43 «Hodwah»** — «Əzra» 2:40də «Hodawiya». □ **7:46**

«**ibadəthana hizmətkarliri**» — ibraniy tilida «Nətinilər». Mənişi bəlkim «beqixlanoqanlar». Ularnin əjdadliri bəlkim «Gibeonluqlar» idi. «Yəxua» 9:27ni wə «1Tar.» 9:2ni kəring.

□ **7:47 «Siya»** — «Əzra» 2:47də «Siyah».

⁵² Bisayning əvladliri, Məunimning əvladliri, Nəfussəsımning əvladliri, □

⁵³ Bakbukning əvladliri, Hakufaning əvladliri, Harhurning əvladliri,

⁵⁴ Bazlitning əvladliri, Məhıdaning əvladliri, Harxaning əvladliri, □

⁵⁵ Barkosning əvladliri, Siseraning əvladliri, Temahning əvladliri,

⁵⁶ Nəziyaning əvladliri bilən Hatifaning əvladliridin ibarət.

⁵⁷ Sulaymanning hizmətkarlırining əvladlırining sani təwəndikiqə: — Sotayning əvladliri, Sofərətning əvladliri, Peridaning əvladliri, □

⁵⁸ Yaalaning əvladliri, Darkonning əvladliri, Giddəlning əvladliri,

⁵⁹ Xəfətiyaning əvladliri, Hattılning əvladliri, Pokərət-Əazzıbaimning əvladliri bilən Amonning əvladlıriddin ibarət. □

⁶⁰ İbadəthana hizmətkarliri wə Sulaymanning hizmətkari boləqanlarıning əvladliri jəmiy üq yüz tokısan ikki kixi.

Kelip qıqıxi naenik kixilər •••• «Əzra» 2:59-63

⁶¹ Təwəndiki kixilər Təl-Melah, Təl-Harxa, Kerub, Addon, İmmərdin kəlgən bolsımu, lekin ular əzlırining ata jəmətining yaki nəsəbining İsrail adimi ikənlikini ispatlap berəlmidi.

□ **7:52 «Nəfussəsım»** — «Əzra» 2:50də «Nəfussım». □ **7:54 «Bazlit»** — yaki «Bazlut» «Əzra» 2:52. □ **7:57 «Perida»** — yaki «Peruda» «Əzra» 2:55. □ **7:59 «Amon»** — yaki «Ami» «Əzra» 2:57.

62 Bular Delayaning əwladliri, Tobiyaning əwladliri wə Nikodaning əwladliri bolup, jəmiy altə yüz kırık ikki kixi;

63 Kaħinlardin Habayaning əwladliri, kozning əwladliri bilən Barzillayning əwladliri bar idi; Barzillay Gileadlık Barzillayning bir kızını aloqaqqa ularning eti bilən ataloqanıdı. □

64 Bular jəmätining nəsəbnamisini izdöp tapalmıdı; xunga ular «napak» hesablinip kaħinlıktın kəlduruldı.

65 Waliy ularqa: — Urim wə tummimni kətürgüqi kaħin arimizda hizməttə boluquqə «əng mukəddəs yiməklilər»gə eqiz təgküzməysilər, dedi.□

Qaytip kəlgüqilərnin omumiy sani ••••
«Əzra» 2:64-67nimu kərüng

66 Pütün jamaət jəmiy kırık ikki ming üq yüz atmix kixi; □

□ **7:63 «Kozning əwladliri»** — yaki «Həkkozning əwladliri».

□ **7:65 «Waliy»** — ibraniy tilidiki «Tırxata», əslidə Pars tili bolup, mənsi bəlkim «janabliri». **«urim wə tummim»** — alaħidə birhil taxlar. U kaħin kiygən «əfod»ning yanquqıda (qoxenda) turıdu. Bu taxlar arqılık İsrail həlki Hudadin yol sorisa bolatti. «Mis.» 28:28-30ni kərüng. «urim wə tummimni kətürgüqi kaħin arimizda hizməttə boluquqə» — mənsi bəlkim: (1) urim wə tummim Babilda sürgün bolqan waqtıda yoka kətkən boluxı mumkin; (2) tepiloqını bilən ularqa təbir berip mənsini qüxəndürıdoqan kaħin tehi qıqmıdı. □ **7:66 «kırık ikki ming üq yüz atmix kixi»** — bu «Əzra» 2:64dikı sanoqa ohxax; xübhısızki, bu Yerusalemoqa yetip kelip, Babiloqa kaytmay, Yəhüdiyədə həkikiy olturaqlaxqanlarınin sanıdur.

67-68 Buningdin baxka ularning yənə yəttə ming üq yüz ottuz yəttə qul-dediki bar idi; yənə ikki yüz kırık bəx ər-ayal oşəzəlqisi bar idi. Ularning yəttə yüz ottuz altə eti, ikki yüz kırık bəx qeqiri, 69 tət yüz ottuz bəx tögisi wə altə ming yəttə yüz yigirmə exiki bar idi.

Ibadəthana üqün təkdım qilinoşan sowoşatlar

•••• «Əzra» 70-68:2nımu kərüng

70 Jəmət kattıwaxlıridin bəziliri *ibadəthana* quruluxı üqün hədiyəlirini təkdım qıldı; waliy həzinigə ming darik altun, əllik das wə bəx yüz ottuz qur kaşın toni təkdım qıldı; □

71 jəmət kattıwaxlıridin bəziliri qurulux həzınisigə yigirmə ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüş; □

72 həlkning qaloşını yigirmə ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüş, atmix yəttə qur kaşın tonini təkdım qıldı.

73 Xuningdin keyin kaşınlar, Lawıylar, dərwaziwənlər, oşəzəlkəxlər wə bir qisim həlk qoxulup, *ibadəthana* hizmətkarlıri, xundaqla qaloşan İsrail həlkning həmmisi öz xəhərlırigə

□ **7:70 «darik»** — (yaki «drahma») — muxu yərdə Pars imperiyəsidiki birhil altun tənggə, bir darikning eqirliki 0.4-0.5 gram boluxı mumkin; muxu yərdə bu daslarıng kimmiti 0.4-0.5 kilogram altunoşa barawər idi. □ **7:71 «mina»** — birhil kümüş tənggə, 60 xəkəlgə yaki «talant»tin atmixtin birigə barawər idi. Muxu yərdə kümüşning jəmiy eqirliki bəlkim 800-1200 kilogramqə idi.

makanlaxti.□

8

Təwratxunas Əzraning Təwrat-қанun kitabini oқup berixi

¹ Yəttinçi ayoqa kəlgəndə, Israillarning həmmisi öz xəhərlirigə kelip orunlixip boldi. Bu qaoqda pütün halayiq huddi bir adəmdək bolup «Su qowuki» aldidiki məydanəya yiqilip, təwratxunas Əzradin Pərwərdigarning Musaning wastisi bilən Israiləya tapilioqan Təwrat-қанun kitabini kəltürüxni tələp qildi.

² Yəttinçi ayning birinçi küni kaқin Əzra Təwrat-қанun kitabini jamaətkə, yəni ərayallar, xundakla anglap qüxinələydiəqan barliқ

□ **7:73 «Xuningdin keyin kaқinlar, Lawiyalar, dərwaziwənlər, oқəzəlkəxlər... xundakla қaloqan Israil həlқining həmmisi öz xəhərlirigə makanlaxti»** — bu ayətning mənisi bəlkim: (1) kaқinlar, Lawiyalar қatarliқlar əzigə yengiwaxtin təқsim қilinoqan xəhərliridə makan tutti, yaki Yerusalemdiki hizməttə bolux üçün Yerusalemoqayəқin boləqan, xundakla ularəya təқsim қilinoqan xəhərlərdə makanlaxti; (2) Lawiyalardin baxқа Israillar, yəni on ikki қəbilidin қaytip kəlgənlər **əslidə** əzigə has xəhərlirigə makanlaxti yaki yengiwaxtin ularəya təқsim қilinoqan xəhərlərdə makanlaxti. Kəp xəhər-yezilar wəyran boləqəқə, yaki yat əlləring igidarқiliki astida boləqəқə, bəlkim hərhil imkaniyət təng boluxi mumkin idi.

kixilarning aldiqə elip qikti; □

³ «Su kowuki»ning aldidiki məydanda, ətigəndin qüxkiqə, ər-ayallarqə, xundakla anglap qüxinələydiqan kixilərgə oqup bərdi. Pütkül jamaətning qulakliri Təwrat-kanun kitabidiki sözlərdə idi.

⁴ Təwratxunas Əzra məhsus muxu ixka hazirlanoqan yaqəq munbərgə qikiq turdi; uning ong təripidə turoqini Mattitiya, Xema, Anayah, Uriya, Hilkəiya bilən Maaseyahlar idi; sol təripidə turoqini Pidaya, Mixael, Malkiya, Haxom, Haxbaddana, Zəkəriya bilən Məxullam idi.

⁵ Əzra pütkül halayikning kəz aldida kitabni aqti, qünki u pütün halayiktin egizdə turatti; u kitabni aqkanda, barlik halayik ornidin qopti.

⁶ Əzra uluq Huda boləqan Pərwərdigarəqə mədhiyələr okuwidi, barlik halayik kollirini kətürüp jawabən: «Amin! Amin!» deyixti; andin tizlinip, pixanisini yərgə yekip, Pərwərdigarəqə səjdə kildi.

⁷ Andin keyin Lawiylardin Yəxuya, Bani, Xərəbiya, Yamin, Akkub, Xabbitay, Hodiya, Maaseyah, Kelita, Azariya, Yozabad, Hənan wə Pelayalar halayikqə Təwrat kanunini qüxəndürdi; jamaət ərə turatti.

⁸ Ular jamaətkə kitabtin Hudaning Təwrat-kanunini jaranglik oqup bərdi wə oquloqanni

□ **8:2 «yəttinqi ayniq birinqi küni»** — bu kün «kanaylar qelix həyti» idi. Adəttə xü həyt üqün barlik həlkning Yerusalemoqə yioqilixining zərüriyiti bolmaytti; ləkin yəttinqi ayniq oninqi künidiki «kafarət küni» wə keyinki «kəpilər həyti»da (14-21-küni) yioqilixi mukəddəs kanunda tələp kilinoqanidi.

qūxiniwelixi üqün uning mənisi wə əhmiyiti tooqrisida enik təbir bərdi.□

⁹ Waliy Nəhəmiya bilən təwratxunas kahin Əzra wə həlkkə qanunning mənisini əgitiđioqan Lawiylar pütkül jamaətkə: — Būgün Hudayinglar boləqan Pərwərdigarəqə ataloqan muqəddəs kündur, yioqə-zar qilmanglar! — dedi. Qünki halayikning həmmisi Təwrat qanunidiki sözlərnı anglap yioqə-zar kilip ketixkənidi.

¹⁰ Andin *Nəhəmiya* ularəqə: — Silər berip nazu-nemətlərnı yəp, xərbətlərnı iqinglar, əzigə *yimək-iqmək* təyyarliyalmioqanlarəqə yemək-iqmək bəlüp beringlar; qünki būgün Rəbbimizgə ataloqan muqəddəs bir kündur. Qəmkin bolmanglar; qünki Pərwərdigarning xadliki silərnıng küqünqlardur, dedi.

¹¹ Lawiylarmu: — Būgün muqəddəs kün boləqəqə, tinqlinglar, qəmkin bolmanglar! — dəp jamaətnı tinqlandurdi.

¹² Jamaət kaytip berip, yəp-iqixiti, baxqilarəqimu yimək-iqmək üləxtürüp bərdi, xad-huramlıqə qəmdi; qünki ular berilgən təlim sözlirini qūxəngənidi.

«Kəpilər həyti» ətküzüx

¹³ Ətisi halayik iqidiki kəbilə kattiwaxliri, kahinlar wə Lawiylar təwratxunas Əzranıng

□ **8:8 «Ular ... kitabtin Hudaning Təwrat-qanunini jaranglik oqup ... qūxiniwelixi üqün uning mənisi wə əhmiyiti tooqrisida enik təbir bərdi»** — bu qūxəndürüx jəryanı, xübhisizki, aramiy tiliəqə wə bəlkim baxqə birnəqəqə tillarəqə tərjimə kilixnimu əz iqigə aloqan.

yeniola yiqilip, Təwrat kanunidiki sözlərni tehimu qüxinip pəm-parasətkə erixməkqi boldi.

14 Ular Təwrat qanunida Pərwərdigar Musaning wastisi bilən Israillaroğa yəttinqi aydiki heyttə kəpilərdə turuxi kerəkliki pütülgənlikini ukti, ■

15 xundakla əzliri turuwatqan barlıq xəhərlərdə wə Yerusalemda: «Silər taolqa qikiq, zəytun xehi bilən yawa zəytun xahlirini, hadas əjmə xahlirini, horma dərəhlirining xahlirini wə yopurmaqliri baraksan dərəh xahlirini əkilip, Təwratta yeziloşinidək kəpilərnı yasanglar» degənlikini tarkitip jarkalaxni buyruoşanlikini ukti. □

16 Xuning bilən halayiq qikiq xah əkilip əzliri üqün, hər biri əylirining əgziliridə, həyliliridə, Hudaning əyidiki həylilərdə, «Su kowuqi»ning qong məydanida wə «Əfraim dər wazisi»ning qong məydanida kəpilərnı yasap tiktı.

17 Sürgünlüktin qayıtip kəlgən pütkül jamaət kəpilərnı yasap tiktı wə xundakla kəpilərgə jaylaxtı; Nunning oqlı Yəxuaning künliridin tartip xu küngiqə Israillar undaq kılıp bəkmioşanidi. Həmməylən kattiq huxal boluxtı.

18 Birinqi kündin ahirki küngiqə Əzra hər küni Hudaning Təwrat-qanun kitabini oqudı. Ular yəttə kün heyət ətküzdi; səkkizinqi küni bəlgilimə boyiqə tənənilik ibadət yiqilixi ətküzüldi.

■ **8:14** Mis. 23:16; Law. 23:34; Qel. 29:12-39; Qan. 16:13, 14, 15 □ **8:15** «...Təwratta yeziloşinidək kəpilərnı yasanglar» degənlikini tarkitip jarkalaxni buyruoşanlikini ukti — bəlgilimə «Law.» 23:34-44, «Qan.» 16:13-17ni kəring.

9

Həlkəning roza tutup gunahini tonuxi

¹ Xu aynıng yigirmə tətinqi küni Israillar roza tutup, boz kiyip, üsti-bexioqa topa qaqqan halda yioqildi;

² Israil nəslı əzlrını barlıq yat taipilərdin ayrip qıktı, andin ərə turup əzlrınıng gunahlırını wə ata-bowilirini ətküzgən kəbihliklrını etirap kildi.

³ Ular xu künning tətın biridə əz yeridə turup əzlriniंग Hudasi boloqan Pərwərdigarning Təwrat-qanun kitabını okudi; künning yənə tətın biridə əzlriniंग gunahlırını tonudi wə Hudasi boloqan Pərwərdigaroqa səjdə kildi.

⁴ Lawiylardin Yəxua, Bani, Kadmiyəl, Xəbaniya, Bunni, Xərəbiya, Bani wə Kenanilar pələmpəylərdə turup əzlriniंग Hudasi boloqan Pərwərdigaroqa ünlük awaz bilən nida kildi. □

Həmdusana wə dua

⁵ Lawiy Yəxua, Kadmiyəl, Bani, Haxabiniya, Xərəbiya, Hodiya, Xəbaniya wə Pitahiyalar: «Ornunglardin kopup Hudayinglar boloqan Pərwərdigaroqa əbədil'əbədgiqə təxəkkür-mədhiyə qayturunglar» — dedi wə mundak *dua-həmdusana ukudi*: —

□ 9:4 «Lawiylardin Yəxua, Bani, Kadmiyəl, Xəbaniya, Bunni, Xərəbiya, Bani wə Kenanilar pələmpəylərdə turup,...» — yaki «Yəxua, Bani, ... wə Kenanilar Lawiylarning pələmpiyidə turup,...».

«*I Huda*, insanlar Sening xanu-xəwkətlik nam-
ingni uluqlisun! Bərhək, barlik təxəkkür-
mədhiyilər namingoğa yetixməydu!

⁶ Sən, pəkət Sənla Pərwərdigardursən; asman-
larni, asmanlarning asminini wə ularning barlik
qoxunlirini, yər wə yər üstidiki həmmi-
ni, den-
gizlar wə ular iqidiki həmmi-
ni yaratquqidursən;
Sən bularning həmmisigə həyatlik bərgüqisən,
asmanlarning barlik qoxunliri Sanga səjdə
kiloquqidur. □ ■

⁷ Sən bərhək Pərwərdigar Hudadursən, Sən
Abramni talliding, uni Kaldiyəning Ur xəhiridin
elip qikting, uningoğa İbrahim degən namni ata
kilding. □ ■

⁸ Sən uning kəlbining Özünggə sadik-ixənqilik
ikənlikini kərüp, uning bilən əhdə tüzüp
Kanaaniylarning, Hittiylarning, Amoriylarning,
Pərizziylərnin, Yəbusiylarning wə Girgaxiy-
larning zeminini uning əwladlirioğa təqdim
kilip berixni wədə kilding; Sən həkkəniy
boləqanliqingdin, sözliringni ixka axurdung. ■

⁹ Sən ata-bowilirimizning Misirda jəbir-zulum
qekiwatqanlikini kərüp, ularning Kizil dengiz

□ **9:6 «Sən, pəkət sənla Pərwərdigardursən»** — ibraniy
tilida: «Sən, pəkət Sənla i Pərwərdigar, «U»dursən» degən
səzlər bilən ipadilini-
du. Muxu etiqaqilaroğa nisbətən pəkət
bir «U» bardur. ■ **9:6** Yar. 1; Zəb. 146:6; Ros. 14:15; 17:24;
Wəh. 14:7 □ **9:7 «Sən bərhək Pərwərdigar Hudadursən»**
— ibraniy tilida: «Bərhək, i Pərwərdigarhuda, Sən «U»dursən»
degən səzlər bilən ipadilini-
du. 6-ayətnimu kərüng. «**uningoğa
İbrahim degən namni ata kilding**» — «Yar.» 17:1ni kərüng.
■ **9:7** Yar. 11:31, 32; 12:1 ■ **9:8** Yar. 12:7; 13:15; 15:6,18; 17:8;
26:4

boyidiki nalisiya qulak salding. ■

¹⁰ Sən Misirliklarning ularoqa qandak yooqanqilik bilən muamilə kiloqanlikini bilginingdin keyin Pirəwn, uning barlik hizmətqiliri wə uning zeminidiki barlik həlkə məjizilik alamət wə karamətlərni kərsitip, Əzüng üqün bügüngə kədər saqlinip keliwatqan uluq bir nam-xəhrətne tikliding. ■

¹¹ Sən yənə *ata-bowilirimiz* aldida dengizni bəlüp, ular dengizning otturisdin quruk yər üstidin mengip etti; ularni koqlap kəlgənlərni qongkur dengiz tegigə taxlap oərək kiliwəttin, huddi juxkunluq dengizə taxlanqan taxtək oərək qilding. ■

¹² Sən ularni kündüzi bulut tüwrüki bilən, keqisi ot tüwrüki bilən yetəkliding, bular arkilik ularning mangidqan yolini yorutup bərding. ■

¹³ Sən Sinay teqija qüxüp, asmanda turup ular bilən səzlixip, ularəqa toqra həküm, həkikiy ixənqlik qanunlar, yahxi bəlgilimilər wə əmlərni ata qilding. ■

¹⁴ Sən ularəqa Əzüngning mukəddəs xabat kününgni tonuttung, qulung Musaning wastisi bilən ularəqa əmlər, bəlgilimilər wə Təwrat qanunini tapiliding.

¹⁵ Sən ularəqa aq qaloqanda yesun dəp asmandin nan, ussiqanda iqsun dəp qoram taxtin su qikirip bərding; Sən ularəqa berixkə qolungni kətürüp qəsəm kiloqan əxu zeminni kirip ig-

■ **9:9** Mis. 3:7; 14:10 ■ **9:10** Mis. 7; 8; 9; 10; 11; 12; 14 ■ **9:11** Mis. 14:22-31 ■ **9:12** Mis. 13:21; 14:19; 40:38; Zəb. 105:39 ■ **9:13** Mis. 19:20; 20:1-21

ilənglar, deding. ■

¹⁶ Ləkin ular, yəni ata-bowilirimiz məotrulinip, boyni kəttiklik kəlip əmrliringgə kəlak salmidi.

¹⁷ Ular itaət kəlixni rət kəldi, Səning ularning otturisida yaratkən karamət məjiziliringni yad ətmidi, bəlki boyni kəttiklik kəldi, asiylik kəlip, kəl kəlinəqən jayəqə kətməkqi bolup, əz aldinqə yolbaxqi tiklidi. Ləkin Sən əpuqən, məhir-xəpkətlik həm rəhimdil, asən oqəzəplənməydiqən, zor məhir-muhəbbətlik Təngridursən; xungə Sən ularni taxliwətmiding. ■

¹⁸ Ular həttə tehi əzlrigə bir kuymə mozayni yasap: «Mənə bu siləni Misirdin elip qikkən ilah!» degən wəktidə həm kəttik kəpurluk kəloqinidə, ■

¹⁹ Sən tolimə rəhimdil boləqənlikəng üqən ularni yənilə bayawandə taxlap koymiding; kəndüzi bulut tüwrüki ularning üstidin neri kətməy, ularqə yol bəxlidi; kəqisi ot tüwrükimə ularidin neri kətməy, ularqə nur bərip, mənqidinqən yolini kərsətti. ■

²⁰ Sən Əzüngning məhribanə Rohingni quxürüp ularqə təlim bərding; Sən ularning yeyixi üqən «mənə»ni ayimiding, usuzlukini kəndurux üqən suni bərding. ■

²¹ Sən ularni bayawandə kərik yil kəmdap kəlding; həqnəmisə kəm bolmidi, kiyimliri konirimidi, putlirimə ixximidi. ■

■ **9:15** Mis. 16:14; 17:6; Qəl. 20:9 ■ **9:17** Mis. 34:7; Qəl. 14:4,18; Zəb. 86:5 ■ **9:18** Mis. 32 ■ **9:19** Mis. 13:22; 40:38 ■ **9:20** Qəl. 11:17; Yə. 5:12 ■ **9:21** Kən. 2:7; 8:4; 29:5

22 Sən padixahliklar wə taipilərnı ularning qolıoqa bərding, bularnı ularning zeminiə qeğralar kılıp bərding. Xuning bilən ular Sihon padixahning zeminini, Həxbonning padixahning zeminini wə Baxan padixahı Ogning zeminini igilidi. □ ■

23 Sən ularning pərzənt-əwladlırını asmandiki yultuzlardək awuttung; Sən ularnı atabowilirioqa: «Silər bu zeminni igiləxkə uningə qə kiringlar» dəp təkdim kılə qan zeminiə baxlap kirding. ■

24 Ularning əwladlırını kirip u zeminni igilidi; Sən u zeminda turuwatqan Kanaan ahalisini ularə qə bekindurdung həm zemindiki padixahlarnı wə ularning kəbilə-qowmlirini: «Silər ularə qə halioqanqə muamilə kilinglar» dəp ularning qolıoqa tapxurdung. ■

25 Ular mustəhkəm xəhərlərnı, munbət yərlərnı ixə qal kılıp, hərhil esil buyumlarə qə toloqan əylərgə, kolap qoyuloqan kuduklarə qə, üzümzarliklar, zəytunluklar wə intayin kəp mewilik dərəhlərgə igə boldi; yəp-iqip səmrip, Sening zor mehribanliqingdin səyünüxti!

26 Lekin ular gədənəkəxlik kılıp Seningdin yüz ərüp, Təwrat qanunungni arkisio qə taxlıdi, ularnı yeningə qə yandurmak üqün aqah-guwahlik yətküzgən pəyoqəmbərliringni əltürüp əxəddiy kupurluk kildi. ■

□ **9:22 «Sihon padixahning zeminini, Həxbonning padixahning zeminini...»** — yaki «Sihon padixahning zeminini, yəni Həxbonning padixahning zeminini...» ■ **9:22** Qəl. 21:21, 33 ■ **9:23** Yar. 22:17 ■ **9:24** Yə. 1-13 ■ **9:26** 1Pad. 18:4; 19:10; 2Tar. 24:20, 21

27 Xunga Sən ularni jəbir-zulum saloquqilarning qolioqa tapxurdung, dər wəkə ular ularni kiynidi; ular kiynaloqan waqitlirida Sanga yalwuruxqanidi, Sən asmanlarda turup ularoqa kulak salding, zor rəhimdillikning boyiqə ularoqa kutkuzoquqilarni əwətəting, ular bularni əzguqilarning kolidin kutkuzatti. ■

28 Lekin ular aramlıqka erixkəndin keyin yənə Sening aldingda rəzillik kilixka baxliwidi, Sən ularni yənə düxmənlirining qolioqa tapxurdung, ular ularning üstidin həkümranlik kildi; ular yənə Sening aldingda nalə-pəryat kilixiwidi, Sən asmanlarda turup kulak selip, rəhimdillikliring boyiqə ularni yenix-yenixlap kutkuzdung.

29 Sən ularni Əzüngning Təwrat-kanunungoqa kaytixka agahlandurdung; lekin ular məəqrurlinip, əmrliringgə kulak salmidi, həkümliring aldida gunah kildi (insan həkümliringgə əməl kilsa, ular xu səwəbtin hayatta bolidu). Ular jahillik bilən boynini toloqap, gədənəkəxlik kilip sanga kulak selixni rət kildi. □ ■

30 Ularoqa uzun yil səwr-takət kilding, Rohing pəyoəmbərliringning wastisi bilən agah-guwaqlik bərgən bolsimu, ular yənila kulak salmidi; xunga Sən ularni hərəkaysi əl-yurtlardiki taipilərnin qolioqa tapxurdung.

■ 9:27 Hək. 2:14-23 □ 9:29 «**insan həkümliringgə əməl kilsa, ular xu səwəbtin hayatta bolidu**» — bu ayəttə kərsitilgən «hayat» pəkət jismaniy hayatni əməs, bəlki həqikiy, rohij hayatni kərsitidu, əlwəttə. «**Ular jahillik bilən boynini toloqap...**» — ibraniy tilida «ular mürisini jahil kilip...».

■ 9:29 Law. 18:5; Əz. 20:11; Rim. 10:5; Gal. 3:12

³¹ Ҳалбуки, Сән зор рəҳимдillиклiring түпəylidin ularning nəslini пүтүнлəy курутuwətmiding һəм ularni taxliwətmiding; гүнки Сән мөһир-xəркəтлик һəм рəҳимдил Тəнgridурсən.

³² Əmdi аһ Hudayimiz, əhdəngdə turup əzgərməs муһəbbingni кərsitidioqan uluq, кудрəтлик wə дəһxəтлик Тəнгри, əmdi Seningdin bizning, padixahlirimizning wə əmirlirimizning, kahinlirimizning, pəyqəmbərlirimizning, ata-bowilirimizning xundakla Əzүngning барlik һəлкingning Asuriyə padixahining zamanidin buyan бүгүngiqə beximizqə гүxкəн барlik азab-оқubətləрни кiqик ix дəр кərimaslikingni өтүнimiz.

³³ Beximizqə кəlgən барlik ixta Сən адilsən; гүнки Sening кilqining һəкikəт boyiqə boldi, bizning кilqinimiz rəzilliktur. ■

³⁴ Padixahlirimiz, əmirlirimiz, kahinlirimiz bilən ata-bowilirimizning һəmmisi Sening Тəwrat қанунuғqə əмəl қilmay, əmrliringgə wə Sening ularqə ispatlap бəргən agah-guwahlıklaringqə һəq кулак salmidi.

³⁵ Ular Сən ularqə муyəssər кilqan padixahlіқта turuxtın, ularqə ata кilqan zor məmurqiliktin wə xuningdək ularning aldiqə yayoqan bu кəng munbət zemindiki turmuxtın бəһrimən boluwatқan bolsimu, lekin ular Sening ibadət-hizmitingdə болmиди yаки өzlirining rəzil қilmixliridin yanmиди.

³⁶ Mana, biz bugün kullarmiz! Sən mewisi bilən nazu-nemətliridin yeyixkə ata-bowilirimizə təkdim qilip bərgən zeminda tursakmu, biz mana uningda kul bolup qalduk!

³⁷ *Zemin* Sən bizning gunahlimiz üçün bizni idarə kilixkə bekitkən padixahlarəqə mol məhsulatlirini berip turidu; ular bədənlimizni həm qarwa mallirimizni öz məyliqə baxkurup keliwatidu; biz zor dərd-ələmdə bolduk».

³⁸ «— Biz mana muxu barlıq ixlar tūpəyli muqim bir əhdini tüzup yezip qiktuk; əmirlimiz, Lawiyirimiz bilən kaşinlimiz buningəqə öz məhūrlirini basti».

10

Məhūr baskanlar

¹ Buningəqə birinqi bolup məhūr baskanlar Həqaliyaning oqli, waliy Nəhəmiya bilən Zədəkiya idi; □

² Andin *kaşinlardin* Seraya, Azariya, Yərəmiya,

³ Paxhur, Amariya, Malkiya,

⁴ Həttux, Xəbaniya, Malluk,

⁵ Hərim, Mərəmot, Obadiya,

⁶ Daniyal, Ginniton, Baruk,

⁷ Məxullam, Abiya, Miyamin,

⁸ Maaziyah, Bilgay, Xemayalar; ular kaşinlar idi.

□ **10:1 «Buningəqə birinqi bolup məhūr baskanlar ... waliy Nəhəmiya bilən Zədəkiya idi»** — Zədəkiyamu kaşin boluxi mumkin idi. 8-ayətni kərüng (Nəhəmiyadin baxka bu tizimlikteki adəmlər həmmisi kaşinlar idi).

9 Lawiylardin: — Azaniyaning oqli Yəxua, Hənadadning əwladliridin Binnui bilən Kadmiyə

10 wə ularning qerindaxliridin Xəbaniya, Hodiya, Kelita, Pelaya, Hənan,

11 Mika, Rəhob, Həxabiya,

12 Zakkor, Xərəbiya, Xəbaniya,

13 Hodiya, Bani, Beninu idi.

14 Jamaət baxlıqliridin: Parox, Paħat-Moab, Elam, Zattu, Bani,

15 Bunni, Azgad, Bibay,

16 Adoniya, Bigway, Adin,

17 Ater, Həzəkiya, Azzur,

18 Hodiya, Həxum, Bizay,

19 Hərif, Anatot, Nebay,

20 Magpiyax, Məxullam, Həzir,

21 Məxəzabəl, Zadok, Yaddua,

22 Pilatiya, Hənan, Anaya,

23 Həxiya, Hənananiya, Həxxub,

24 Həllöhəx, Pilha, Xobək,

25 Rəhəm, Həxabnah, Maaseyah,

26 Ahiyah, Hənan, Anan,

27 Malluk, Hərim, Baanaħlar idi.

Əhdining məzmuni: — Təwrat kanunioğa əməl qilix

28 Qaloqan həlk: — Kaħinlar, Lawiylar, dərwaziwənlər, oqəzəlkəxlər, ibadəthanining hizmətkarliri wə xuningdək əzlrini zeminlardiki taipilərdin ayrip qikiq, Hudaning Təwrat kanunioğa qaytqanlarning hər biri wə ularning ayalliri wə oqul-qiz pərzəntliri

qatarlıq, hıdayət tepip yorutuloqanlarning həmmisi

²⁹ öz kərindaxlıri boləqan mətiwərlər bilən qoxulup: «Əzimizni qarəix kəsimi bilən əhdigə baqlap, Hudaning kuli Musa arkilik jakarlıqan Təwrat qanunida mengip, Rəbbimiz Pərwərdigarning barlıq əmirliiri, həküm-bəlgilimilirini tutup əməl kilimiz;

³⁰ qizlirimizni bu yurttiki yat əlliklərgə yatlıq qılmaymiz həm oqullirimizəqimu ularning qizlirini elip bərməymiz; ■

³¹ bu yurttiki yat əlliklər xabat künidə mal-tawar wə axlıqlirini əkilip satmaqqi bolsa, xabat künliri yaki hərqaysi baxqa mukəddəs künlərdimu ulardin kət'iy həqnemə setiwal-maymiz; hər yəttinqi yili yəni teriksiz aq qaldurimiz həm barlıq qərzləni kəqürüm qilimiz» — deyixti.■

Mukəddəs əygə təqdim berix toqrisidiki bəlgilimilər

³² Biz yənə əzimizgə hər bir adəm hər yili Hudayimizning əyining hizmət hirajiti üqün üqtin bir xəkəl kümux berixkə bəlgilimiləni bekittük;

³³ bu pul «tizilidiqan təqdim nan»lar, daimiy axlıq hədiyələr, daimiy köydürmə qurbanlıqlar, xabat küni bilən yengi aylardiki köydürmə qurbanlıqlar, qərəli bekitilgən heytlarda qilinidiqan köydürmə qurbanlıqlar üqün, hərhil mukəddəs buyumlar üqün, Israiləqa

■ **10:30** Mis. 34:16; Qan. 7:3 ■ **10:31** Mis. 20:10; 23:10; 34:21; Law. 23:2; 25:2; Qan. 5:1-15

kafarət kəltüridioqan gunah qurbanlikliri üqün, xuningdək Hudayimizning öyidiki barlik hizmətlərnin hirajiti üqün ixlitilsun dəp bəlgiləndi. ■

³⁴ Biz yənə ata jəmətlirimiz boyiqə kaşınlar, Lawiylar wə həlk arisida qək taxlap, hər yili bəlgiləngən kərəldə Hudayimizning öyigə Təwrat qanunida pütülginidək Pərwərdigar Hudayimizning qurbangahida qalax üqün otun yətküzüp berix nəwətlirini bekittuk;

³⁵ yənə hər yili etimizdikiki tunji pixqan həsulni, həmmə mewilik dərəhlərnin tunji pixqan mewilirini Pərwərdigarning öyigə yətküzüp berixni, ■

³⁶ xundakla Təwrat qanunida pütülginidək, tunji oqlimizni wə kala, qoy-oqlaq padiliridin tunji qarpiyimizni Hudaning öyigə apirip, u öydə wəzipə ətəwatqan kaşınlaroqa əpkelixni, ■

³⁷ hər bir yeni hemirning dəslep pixqan nanliridin birni, xundakla barlik «kətürmə hədiyə»lirimizni təqdim kilixni, hər hil dərəhlərdin dəslepki pixqan mewilərnə, yeni xarab, yeni zəytun meyini Hudayimizning öyining həzinə-ambarlirioqa apirip berixni, yəni kaşınlaroqa yətküzüp berixni, xuningdək etizlirimizdin qıqqan həsulning ondin biri boləqan əxrini Lawiylaroqa berixni bekittuk; Lawiylar bizning teriqqilikqa tayinidioqan xəhərlirimizdin qıqqan həsulning ondin biri

■ **10:33** Qel. 28:29 ■ **10:35** Mis. 23:19; Law. 19:23 ■ **10:36** Mis. 13:2; Qel. 3:13; 8:17

boləqan əxrini tapxuruwalsun dəp bekittuk; □ ■
 38 xuningdək, Lawiylar qıkkən həsulning
 ondin birini tapxuruwaləqan qəşdə Hərinning
 əwladlıridin kahin boləqan birsi ular bilən billə
 bolsun, Lawiylar əxu ondin bir ülüxning yənə
 ondin bir ülüxini ayrip Hudaning öyigə, uning
 həzinə-ambarlırioğa saklaxkə tapxursun dəp
 bəlgiliduk. ■

39 Israillar bilən Lawiylar axlıktin, yengi
 xarabtin, yengi zəytun meyidin «kötürmə
 hədiyə» kilip muqəddəs jaydiki əswab-
 üskünilər saklinidioqan həzinə-ambarlarəğa,
 yəni wəzipə ətəydioqan kahin, dərwaziwən wə
 ətəzəlkəxlər turidioqan jayəğa tapxuruxi kerək.
 Biz Hudayminizning öyining həjətliridin hərgiz
 özimizni tartmaymiz!□

11

Mənsəpdarlar bilən puqrələarning jaylixixi

¹ U qəşdə həlk iqidiki əmirilər Yerusalemda
 turatti; qələqan puqrələr qək taxlinix bilən
 ondin biri muqəddəs xəhər Yerusalemda

□ **10:37 «hər bir yengi hemirning dəslep pixkən nanlıridin
 birni»** — buning baxkə birhil tərjimisi: — «silər dəslepki
 həsuldin qıkkən undin,... (təqdim kilixni bekittuk)». Biraq
 «Əz.» 44:30diki mənisidin qarışqanda tərjimimiz toqra boluxi
 mumkin. ■ **10:37** Law. 23:17; Qəl. 15:19; 18:12, 24, 25; Qan.
 18:4 ■ **10:38** Qəl. 18:26 □ **10:39 «Israillar bilən Lawiylar
 axlıktin, yengi xarabtin,...»** — ibraniy tilida muxu jümlining
 bexida «qünki» bardur.

olturaklixip, qalqan ondin tokkuzi baxqa xəhərlərdə olturaklaxti.

² Öz ihtiyari bilən Yerusalemda olturaklixixqa oturiqə qıkkanlarqə bolsa, jamaət ularqə bəht-bərikət tilidi.

³⁻⁴ Yəhudiyə əlkisidin, Yerusalemqə makanlixip qalqan bəg-əmirlər təwəndikidək (Israillar, kahinlar, Lawiyar, ibadəthana hizmətkarlıri wə Sulaymanning hizmətkarlırining əwladlıri Yəhudiyə xəhərliridə, hər biri öz təwəlikidə makanlaxqan bolsimu, Yəhudalardin wə Binyaminlardin bəziliri Yerusalemda makanlaxti): — Bularning iqidə, Yəhudalardin: — Pərəzning əwladidin bolqan Uzziyaning oqli Ataya; Uzziya Zəkəriyaning oqli, Zəkəriya Amariyaning oqli, Amariya Xəfatiyaning oqli, Xəfatiya Maḥalaləlning oqli idi.

⁵ Yənə Barukning oqli Maaseyah; Baruk Kol-Hözəhning oqli, Kol-Hözəh Həzayaning oqli, Həzaya Adayaning oqli, Adaya Yoaribning oqli, Yoarib Zəkəriyaning oqli, Zəkəriya Xilonining oqli. □

⁶ Yerusalemqə makanlaxqan barlık Pərəz jəmətidikilər jəmiy tət yüz atmix səkkiz kixi bolup, həmmisi əzimətlər idi.

⁷ Binyaminning əwladlıridin: — Məxullamning oqli Sallu; Məxullam Yoədnıng oqli, Yoəd Pidayaning oqli, Pidaya Kolayaning oqli, Kolaya Maaseyahning oqli, Maaseyah İtiyəlning oqli, İtiyəl Yəxayaning oqli.

□ **11:5 «Zəkəriya Xilonining oqli»** — bəzi tərjimilərdə «Zəkəriya Xeləhning əwladlıridin idi» dəp tərjimə qilinidu (Yar.» 46:12, «Qel.» 26:20ni kərüng).

⁸ Uningoʻra əgəxkənlər, Gabbay wə Sallay idi; xularoʻra munasiwətlik jəmiy tokkuz yüz yigirmə səkkiz kixi idi. □

⁹ Zikrining oʻqli Yoel ularni baxkuridioʻan əməldar idi; Sinuahning oʻqli Yəhuda xəhərning muawin həkimi idi. □

¹⁰ Kahinlardin: — Yoaribning oʻqli Yədaya bilən Yaqin,

¹¹ xundakla Hudaning əyining bax oʻqoidari Seraya; Seraya Hilkıyaning oʻqli, Hilkıya Məxullamning oʻqli, Məxullam Zadokning oʻqli, Zadok Merayotning oʻqli, Merayot Ahitubning oʻqli idi;

¹² yənə uning qerindaxliridin ibadəthanidiki hizməttə bolənlardin jəmiy səkkiz yüz yigirmə ikki kixi bar idi; yənə Yəroʻhamning oʻqli Adaya bar idi; Yəroʻham Pelaliyaning oʻqli, Pelaliya Amzining oʻqli, Amzi Zəkəriyaning oʻqli, Zəkəriya Paxhurning oʻqli, Paxhur Malkiyaning oʻqli idi;

¹³ uning qerindaxlirining həmmisi jəmət baxlikı bolup, jəmiy ikki yüz kirik ikki kixi idi; yənə Azarəlning oʻqli Amaxsay bar idi; Azarəl Ahzayning oʻqli, Ahzay Məxillimotning oʻqli, Məxillimot Immərning oʻqli idi;

¹⁴ yənə ularning qerindaxliridin, palwan-əzimətlərdin, jəmiy bir yüz yigirmə səkkiz kixi bar idi; Gedolimning oʻqli Zabdiyəl ularni baxkuridioʻan əməldar idi.

¹⁵ Lawiylardin: — Haxxubning oʻqli Xemaya

□ **11:8 «xularoʻra munasiwətlik jəmiy tokkuz yüz yigirmə səkkiz kixi idi»** — baxqa birnəqə hil tərjimiliri uqrixi mumkin.

□ **11:9 «Sinuah»** — yaki «Həsinoah».

bar idi; Həxxub Azrikamning oqli, Azrikam Həxabiyaning oqli, Həxabiya Bunnining oqli idi;

¹⁶ yənə Lawiylarning kəbilə baxlıqliri boləan Xabbitay bilən Yozabad bolup, Hudaning öyining texidiki ixlarəa məs'ul idi.

¹⁷ Yənə Mikaning oqli Mattaniya dua wəqitlirida təxəkkür-rəhmətlər eytixkə yetəkqilik kılatti; Mika Zabdining oqli, Zabdi Asafning oqli idi; Bakbukiya kərindaxliri iqidə muawinlik wəzipisini ətəytti; yənə Xammuaning oqli Abda bar idi; Xammua Galalning oqli, Galal Yədutunning oqli idi.

¹⁸ Mukəddəs xəhərdə turuwatқан Lawiylarning həmmisi ikki yüz səksən tət kixi idi.

¹⁹ Dərwaziwənlərdin: — dərwazilarda kəzəttə turidioğan Akkub bilən Talmon wə ularning kərindaxliri bar idi; ular jəmiy bir yüz yətmix ikki kixi idi.

²⁰ Kələn İsrailar, kahinlar, Lawiylar Yəhədiyə xəhərliridə, hər biri öz mirasida makanlaxti.

²¹ İbadəthanining hizmətkarlıri bolsa Ofəl dəngigə makanlaxti; ibadəthanining hizmətkarlırini Ziha bilən Gixpa baxkürdi. □

²² Yerusalemda Lawiylarni baxkürəuqi Banining oqli Uzzi idi; Bani Həxabiyaning oqli, Həxabiya Mattaniyaning oqli, Mattaniya Mikaning oqli idi — demək, Uzza Asafning əwladlıridin, yəni Hudaning öyidiki hizmətkə məs'ul boləan qəzəlkəxlərdin idi.

²³ Qünki padixah ular toqruluq yarlıq qüxürgən

□ **11:21 «Ofəl»** — («dəng» dəgən mənidə) Yerusalemdiki egiz rayon idi.

bolup, oʻzəlkəxlərnin Һər künlük ozuk-tülükini, xundaqla ətəydiqan wəzipisini bekitkənidi. □

²⁴ Yəhudaning oqli Zərahning əwladliridin Məxəzabəlning oqli Pitahiya puqralarning barlik ixlirida padixahning məslihətqisi idi. □

²⁵ Yeza-kixlarklar wə ularqə təwə ətrapidiki jaylarda Yəhudalardin bəziliri turatti; Kiriət-Arba wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, Dibon wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, Yəkabziyəl wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə,

²⁶ xundaqla Yəxua, Moladah, Bəyt-Pələt,

²⁷ Һazar-Xual, Bəer-Xeba wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə,

²⁸ Ziklag, Mikona wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə,

²⁹ Ən-Rimmon, Zorah, Yarmut, □

³⁰ Zanoah, Adullam wə bu ikki yərgə təwə kixlaklarda, Lakix wə uningqə təwə yərlərdə, Azikah wə uningqə təwə yeza-kəntlərdə makanlaxti; ular makanlaxqan yərlər Bəer-Xebadin taki Һinnom jilqisiqə kədər sozuldi.

³¹ Binyaminlar bolsa Geba, Mikmax, Ayja, Bəyt-Əl wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, □

³² bəziliri Anatot, Nob, Ananiya,

³³ Һazor, Ramah, Gittaim,

□ **11:23 «Һər künlük ozuk-tülükini, xundaqla...»** — buning baxqə birhil tərjimisi «Һər künlük məs'uliyiti, yəni...». □ **11:24 «padixahning məslihətqisi»** — ibraniy tilida «padixahning yenida turuqı» degan səzlər bilən ipadilini. «Padixah» muxu yərdə Pars padixahini kərsitidu, əlwəttə. □ **11:29 «Zorah»** — yəki «Zoreah». □ **11:31 «Ayja»** — «Ayja»ning yənə bir ismi «Ayi».

³⁴ Hədid, Zəboim, Niballat,

³⁵ Lod, Ono, xundakla Hünərwənlər jiloşida
makanlaxkanıdi.

³⁶ Əslidə Yəhədiyəgə təyinləngən Lawiylar
kəsimliridin bəziliri Binyamin kəbilisining zem-
iniyə makanlaxti.

12

*Birinqi «kaytix»ta kaytip kəlgən kahinlar wə
Lawiylar*

¹ Xealtiyəlning oqlı Zərubbabəl wə Yəxua bilən
birliktə *sürgünlüktin* qıkkən kahin wə Lawiylar
təwəndikilər: — *kahinlar* Seraya, Yərəmiya,
Əzra, □

² Amariya, Malluq, Həttux,

³ Xekaniya, Rəhum, Mərəmot,

⁴ Iddo, Ginnitoy, Abiya, □

⁵ Miyamin, Maadiya, Bilgah,

⁶ Xemaya, Yoarib, Yədaya,

⁷ Sallo, Amok, Hılkiya wə Yədaya. Bular bolsa
Yəxuaning künliridə kahin boləqanlar wə ularn-
ing kərindaxlirining jəmət baxlikliri idi.

⁸ Lawiylardin bolsa Yəxua, Binnuiy, Kadmiyəl,
Xərəbiya, Yəhuda, Mattaniyalər; Mattaniya wə
uning kərindaxliri təxəkkür-rəhmətlər eytixka
məsul boldi.

□ **12:1** «...kahinlar Seraya, Yərəmiya, Əzra,...» — bu Əzra
«Əzra» degən kitabtiki «Əzra» əməs. «Təwratxunas Əzra» bolsa,
Zərubbabəldin 90 yildin keyin Yerusaleməyə kəlgən. □ **12:4**
«Ginnitoy» — yaki «Ginniton».

9 Ularning kerindaxliri Bakbukiya bilən Unni nēwiti boyiqə ular bilən udulmu'udul hizməttə turatti.

10 Yəxuadin Yoyakim tərəldi, Yoyakimdin Əliyaxib tərəldi, Əliyaxibtin Yoyada tərəldi,
□

11 Yoyadadin Yonatan tərəldi, Yonatandin Yaddua tərəldi.

12 Yoyakimning künliridə kahinlardin jəmət baxlıki boləqanlar munular: — Seraya jəmətiğə Meraya; Yərəmiya jəmətiğə Hənananiya;

13 Əzra jəmətiğə Məxullam; Amariya jəmətiğə Yəhəhanan;

14 Meliku jəmətiğə Yonatan; Xəbaniya jəmətiğə Yüsüp; □

15 Hərim jəmətiğə Adna; Merayot jəmətiğə Həlkay;

16 Iddo jəmətiğə Zəkəriya; Ginniton jəmətiğə Məxullam;

17 Abiya jəmətiğə Zikri; Minyamin bilən Moadiyalarning jəmətiğə Piltay;

18 Bilgah jəmətiğə Xammua; Xemaya jəmətiğə Yəhəonatan;

19 Yoarib jəmətiğə Mattinay; Yədaya jəmətiğə Uzzi;

20 Sallay jəmətiğə Kallay; Amok jəmətiğə Ebər; □

21 Həlkiya jəmətiğə Həsabiya; Yədaya jəmətiğə Nətanəl.

22 Əliyaxib, Yoyada, Yəhəhanan wə Yadduaning künliridə Lawiylarning jəmət baxlıqliri tiz-

□ **12:10 «Yoyada»** — yaki «Yəhəyada». □ **12:14 «Meliku»** — yaki «Malluq». **«Xəbaniya»** — bəzi qədimiy kəqürmilərdə «Xəkaniya» deyilidu. □ **12:20 «Sallay»** — yaki «Sallu».

imlanoqan wə ohxaxla, Pars padixahi Dar-
ius təhttiki qaoqlaroqiqə kahinlarmu tizimlinip
kəlgən.

²³ Jəmət baxliki boləqan Lawiylar taki
Əliyaxibning nəwrisi Yoqananning waqtioqiqə
təzkirinamidə tizimlinip kəlgən. □ ■

²⁴ Lawiylarning jəmət baxliki boləqan Həsabiya,
Xərəbiya, Kadmiyəlning oqli Yəxualar
qerindaxliri bilən udulmu'udul turup, Hudaning
adimi Dawutning əmri boyiqə nəwətlixip
mədhiyə-munajat, təxəkkür-rəhmətlər eytip
turatti.

²⁵ Mattaniya, Bakbukiya, Obadiya, Məxullam,
Talmon bilən Akkublar dərwarzivənlər bolup,
sepil qowuqlirining ambarlirioqa qaraytti.

²⁶ Bu kixilər Yozadakning nəwrisi, Yəxuaning
oqli Yoyakimning künliridə, xuningdək waliy
Nəhəmiya bilən təwratxunas kahin Əzraning
künliridə wəzipigə təyinləngən. □

Yengi sepilning Hudaqə atap tapxuruluxi

□ **12:23 «Əliyaxibning nəwrisi»** — ibraniy tilida «Əliyax-
ibning oqli». **«təzkirinamə»** — bu kitab Təwrattiki «Tar-
ih-təzkirə» degən qisim əməs; «Tarih-təzkirə»də undaq tiz-
imlik yoq. ■ **12:23** 1Tar. 9:10-34 □ **12:26 «bu**

kixilər ... waliy Nəhəmiya bilən təwratxunas kahin
Əzraning künliridə wəzipigə təyinləngən» — Lawiy-
lar wə kahinlarning nəsəbnamiliri nemixqa xunqə muqim?
Əzining kelip qiqixi ispatlanmioqanlar kahinlik hizməttə yaqi
ibadəthanidiki Lawiylaroqa ait hizməttə boluxqa muyəssər bolal-
maytti. Bügüngə qədər Yəhudiyar arisida kimlər Lawiylardin,
kimlər kahinlar jəmətidin ikənliki hatiriliniq kəlməktə.

27 Yerusalem sepilini *Hudaşa* atap tapxurux murasimi otküzüldioşan qaoşda, jamaət Lawiylarni turoşan hərşaysi jaylardin izdöp tepip, ularni təxəkkür-rəhmətlər eytix, oşəzəl okux, qang, təmbur wə qiltarlarni qelixka, huxal-huramlıq bilən atap tapxurulux murasimi otküzüxkə Yerusalemoşa elip kəldi.

28 Oşəzəlkəşlar Yerusalemning ətrapidiki tüzlängliktin, Nitofatlıqlarning yeza-kəntliridin,

29 Bəyt-Gilgaldin, Geba bilən Azmawət etizlikliridin yioşiloşanidi; çünki oşəzəlkəşlar Yerusalemning tət ətrapişa əzlrigə məhəllə-kixlaklar kuruwalşanidi.

30 Kaşinlar bilən Lawiylar əzlrini paklıdi, andin həlkni wə sepil dərşazilirini həm sepilning əzinimu paklıdi.

31 Mən *Nəhəmiya* Yəşudaning əmirilirini baxlap sepiloşa çikip, təxəkkür-həmdusana okuydioşan ikki çong ətrət adəşni uyuxturdum, bir ətrət sepilning ong təripidə «Teşək kowuşi»şa qarap mangdi,

32 ularning arşisidin Həşaya bilən Yəşudaning əmirilirining yerimi mangdi;

33 yənə Azariya, Əzra, Məşullam,

34 Yəşuda, Binyamin, Xemaya, Yərəşiyamu mangdi;

35 xuningdək kaşinlarning oşqulliridin bəziliri qollirioşa kanay aloşan həlda mangdi: — Ulardın Yonatanning oşli Zəkəriya bar idi (Yonatan Xemayaning oşli, Xemaya Mattaniyaning oşli, Mattaniya Mikayaning oşli, Mikaya Zakkurning oşli, Zakkur Asafning oşli idi).

³⁶ Uning kərindaxliridin Xemaya, Azarəl, Milalay, Jilalay, Maayi, Nətanəl, Yəhuda, Hənanıyalar bar idi; ular qolliriqə Hudaning adimi Dawutning sazlırini elixkanıdi; təwratxunas Əzra ularning bexida mangoqanıdi.

³⁷ Ular «Bulaq qowuqi»qə kelip «Dawutning xəhiri»ning pələmpiyigə qikip, «Dawutning ordisi»din ətüp, künqikix tərəptiki «Su qowuqi»qə kəldi.

³⁸ Təxəkkür-həmdusana okuydıqan ikkinqi ətrət sol tərəp bilən mangdi, mən wə jamaətning yerimi ularning arqidin mengip, sepil üstidə «Humdanlar munari»din ətüp, udul «Kəng sepil»qiqə mengip, □

³⁹ «Əfraim qowuqi», «Kona qowuk», «Belik qowuqi» üstidin ətüp, «Hənanıyəl munari» wə «Yüzning munari»din ətüp, udul «Koy qowuqi»qə kelip, andin «Kərawullar qowuqi»da tohtiduk. □

⁴⁰ Andin təxəkkür-həmdusana okuydıqan ikki ətrət adəm Hudaning əyidə öz orunlirida turdi; mən bilən əməldarlarning yerimimu xu yərdə turduk;

⁴¹ kahinlardin Eliakim, Maaseyah, Minyamin, Migaya, Əlyoyinay, Zəkəriya bilən Hənanıyalar karnaylırini elip turuxti;

⁴² yənə Maaseyah, Xemaya, Əliazar, Uzzi, Yəhəhanan, Malkiya, Elam bilən Ezərmu turuxti; qəzəlkəxlər Yizraqıyaning yetəkqilikidə jaranglık qəzəl okuxti.

□ **12:38 «sol tərəp»** — ibraniy tilida «tətür tərəp». □ **12:39 «Yüzning munari»** — yaki «Meahning munari». **«Kərawullar qowuqi»** — yaki «Zindan dərwezisi».

⁴³ Xu küni jamaət nahəyiti qong kələmlik qurbanlıqlarni sundi həm bək huxal bolup ketixti, qünki Huda ularni zor xadlık bilən xadlanduroqanıdi; ayallar bilən balilarmu xundak xadlandı; Yerusalemdiki bu huxallik sadaliri yirak-yiraklaroqa anglandı.

Lawiyalar bilən kahinlaroqa keraklik nərsilərnin hazirlinixi

⁴⁴ U qaşda bir kışim kixilər kətürmə qurbanlıklar, dəslepki pixқан hoşullar wə əxrilərnı saklaydıoqan həzinə-ambarlaroqa məs'ul boluxқа təyinləndi; hərқaysi xəhərlərdiki etizliklərdin, Təwrat қanunida kahinlaroqa wə Lawiyalaroqa berixкə bəlgiləngən ülüxlər xu yərdə saklinatti. Qünki Yəhuda həlқи əz hizmitidə turuwatқан kahinlar bilən Lawiyaların huxal idi.

⁴⁵ *Kahinlar bilən Lawiyalar*, oşəzəlkəxlər bilən dərwasiwənlərmu, əz Hudasing tapilioqan wəzipisini wə xuningdək paklax wəzipisininin həmmisini Dawutning wə uning oşli Sulaymanning əmri boyiqə oşəytti. ■

⁴⁶ Qünki kədimdə, Dawutning wə Asafning künliridə, oşəzəlkəxlərgə yetəқqilik қilixқа həm Hudaоqa təxəkkür-həmdusana küylirini okuxқа yetəқqilər boloqanıdi.

⁴⁷ Zərubbabəlnin künliridə wə Nəhəmiyaning künliridə oşəzəlkəxlərnin wə dərwasiwənlərnin ülüxlirini, hər künlük təminatini pütkül Israil həlқи berətti; ular

yənə Lawiylar üqün muqəddəs hesablanğan nərsilərnı üləxtürüp berətti; Lawiylarmu muqəddəs hesablanğan nərsilərdin Hərarning əwladlıriqə berip turatti.

13

Ammoniyalar bilən Moabiyaların muqəddəs öygə kirixigə ruhsət qilinmaslıqı

¹ Xu kündə Musanın kitabı jamaət aldida oqup berildi, kitabta: Ammoniyalar bilən Moabiyalar mənggü Hudanın jamaitigə kirmisun, ■

² Qünki ular Israillarnı ozuqluq wə su əkilip qarxi almay, əksiqə ularnı qarqaxqa Balaamni yalliwalğan; halbuki, Hudayimiz u qarqaxlarnı bəht-bərikətkə aylanduriwətkən, dəp yeziloğan sözlər qıktı. □ ■

³ Xundak boldiki, jamaət bu qanun sözlirini anglap barlıq xaloqut kixilərnı ilqap qıqiriwətti.

Tobiyanın oy saymanlırının qıqirip taxlinixi

⁴ Bu ixtin awwal, Hudayimizin öyining həzinisini baxquruxqa məs'ul kaqın Əliyaxib Tobiyanın tuqkını bolup, □

■ **13:1** Qan. 23:2, 4, 5 □ **13:2** «Hudayimiz u qarqaxlarnı bəht-bərikətkə aylanduriwətkən» — «Qan.» 23:5ni kərüng. «Rut»diki «qoxumqə sez»imzdə xu ix toqruluq tohtilimiz.

■ **13:2** Qəl. 22:5; Yə. 24:9 □ **13:4** «kaqın Əliyaxib Tobiyanın tuqkını bolup...» — yaki «kaqın Əliyaxib Tobiya bilən qoyuq munasiwəttə bolup...».

⁵ uningə qə kəngri bir əyni təyyarlap bərgənidi. Xu əy də ilgiri axliq hədiyələr, məstiki, qaqa-kuqa, xuningdək Lawiylar, qəzəlkəxlər wə dər wəziwənlərgə bərixkə buyruloqan axliq əxrilər, yengi xarab wə yengi zəytun meyi, xundakla kahinlarə qə ataloqan «kətürmə qurbanlik»lar saqlinatti.

⁶ Bu wəqitlarda mən Yerusalemda əməs idim; qünki Babil padixahı Artaxxaxtaning ottuz ikkinqi yili mən padixahning yeniqə qaytip kətkənidim; bir məzgildin keyin mən yənə padixahın ruhsət elip

⁷ Yerusalemqə qaytip barsam, Əliyaxibning Hudaning əyidiki həytilarda Tobiyə qə əy həzirlap bərgənlikidək rəzil ixni uqtum.

⁸ Bu ix meni qattik azablidi, mən Tobiyaning əyidiki barliq əy jahəzilirini qoymay talə qə taxlatkuziwəttim.

⁹ Mən yənə əmr kilip, u əylərni paklatkuzup, andin Hudaning əyidiki qaqa-kuqa, axliq hədiyələr bilən məstikni u yərgə əkirgüzüp qoydum.

Lawiylarə qə hədiyə kilinidioqan əxrilərnin yengiwaxtin bekitilixi

¹⁰ Mən yənə həklərnin Lawiylarning elixkə tegixlik ülüxlirini bərmigənlikini, hətta wəzipigə qoyuloqan Lawiylar bilən qəzəlkəxlərnin hər birining əz yər-ətizlikio qə qəqip kətkənlikini baykidim;

¹¹ xunga mən əməldarlar bilən soquxup, ularni əyibləp: — Nemixkə Hudaning əyi xundak

taxliwetildi?! — dəp, *Lawiylarni* yioqip ularni ilgiriki orniqqa yengiwaxtin turoquzdum. □

¹² Andin barliq Yəhudiya həlki axliq əxrisini, yengi xarab wə yengi zəytun meyini həzinə-ambarliriqqa elip kelip tapxurdi.

¹³ Mən həzinə-ambarlarqqa məs'ul boluxqa həziniqi-ambarqilarni təyinlidim; ular kahin Xələmiya, təwratxunas Zadok bilən Lawiylardin bolqan Pidaya idi; ularning qol astida Mattaniyaning nəwrisi, Zakkurning oqli Hənan bar idi; qünki bularning həmmisi sadıq, ixənqlik dəp hesablinatti; ularning wəzipisi qerindaxliriqqa tegixlik ülüxlərnı üləxtürüp berix idi.

¹⁴ — «Ağ Hudayim, muxu ix yüzisidin meni yad əyligəysən, Hudayimning əyi wə uningqqa ait hizmətlər üqün kərsətkən məhrimni əqürüwətmigəysən!» □

Həlkqə xabat künini hərmətləxni jekiləx

¹⁵ Xu künlərdimu mən Yəhudiyaədə bəzilərnıng xabat künliridə xarab kəlqəklirini qəyləwatqinini, ənqilərnı baqlap, bularni wə xuningdək xarab, üzüm, ənjür wə hərhil yüklərnı exəklərgə artip, toxup yürgənlikini kərdüm; ular bularni Yerusalemqqa xabat künidə elip kirdi; ularning muxu ax-tülüklərnı setip yürgən küni mən ularni guwahliq berip aqaqlandurup koydum.

□ **13:11 «Lawiylarni yioqip»** — ibraniy tilida «ularni yioqip».

□ **13:14 «uningqqa ait hizmətlər»** — yaki «uning (yəni, ibadəthanining) hizmətqiliri».

16 Yənə Yəhədiyədə turuwatқан бəзи Turluqlar belik wə hərhil mal-tawarlarni toxup kelip xabat küni Yəhədiyəliklərgə satidikən, yənə kelip bularni Yerusalemde satidikən! □

17 Xu səwəbtin mən Yəhədiyə əmirleri bilən soquxup, ularni əyibləp: — Siləning xabat küni buloqap, rəzil ix kiloqininglar nemisi? ■

18 Ilgiri ata-bowanglar ohxax ixni kiloqan əməsmu, xuning bilən Hudayimiz bizning beximizoqa wə bu xəhərgə hazırki bu balayi'apətni yaqduroqan əməsmu? Əmdi silər xabat küni buloqap, Israilning bexioqa Hudaning oqəzipini tehimu yaqduridioqan boldunglar, dedim.

19 Xunga, xundak boldiki, xabat künidin ilgiri, gugum sayisi Yerusalem qowuklirioqa quxkən waqtida, mən xəhər qowuklirini etixni buyrudum wə xuningdək xabat küni otüp kətküqə qowuqlarni aqmaslik toqrisida buyruq quxurdum. Mən yənə heqkandak yünkning toxulup qowuqlardin kirgüzülməsliki üqün hizmətkarlimning bəzilirini xəhər qowuklirioqa kəzətqi kilip turuquzup koydum. □

20 Xundak bolsimu sodigərlər wə hərhil mal-tawar satidioqanlar bir-ikki qetim Yerusalemning sirtida tünidi.

21 Mən ularni agahlandırurup: — Silər nemixka sepilning aldida tünəysilər? Yənə xundak

□ **13:16 «Yəhədiyədə turuwatқан..»** — yaki «Yerusalemde turuwatқан..». Ibraniy tilida «xu yərdə turuwatқан..». ■ **13:17 Mis. 20:8; Law. 19:30** □ **13:19 «xabat künidin ilgiri»** — oqurmənlərnin esidə barki, ottura xərktə yeni gün kəqtə, gün petixi bilən baxlinidu (məsilən, «Yar.» 1:5ni kəring).

kilidioqan bolsanglar, mən üstünglaroqa qol salimən, dewidim, ular xuningdin baxlap xabat künidə kəlmidi. □

²² Andin xabat künining mukəddəslikini saklax üqün, mən Lawiylaroqa: — Özünglarni paklanglar; andin kelip sepil dər wazilirini bekinglar, dedim.

— «I Hudayim, muxu ix yüzisidinmu meni yad əyligəysən, Özüngning zor əzgərməs muhəbbiting bilən meni ayioqaysən!»

Yat əlliklər bilən nikahlinixning mən'i kəlinixi

²³ Xu künlərdə mən yənə Axdod, Ammon wə Moab kizlirini hotunlukqa aloqan bəzi Yəhudalarni bayqidim.

²⁴ Ularning pərzəntlirining yerimi Axdodqə səzləydikən (wə yaki yukiriki əllərnin birin- ing tilida səzləydioqan) wə Yəhudiy tilida xəzliyəlməydikən.

²⁵ Mən ularni *soquxup* əyiblidim, ularni qarədidim, bir nəqqisini urup qaq-saqallirini yuldum, Hudaning nami bilən kəsəm iqküzüp: — Silərnin kizliringlarni ularning oqullirioqa bərməysilər, oqulliringlaroqimu, özünglaroqimu ulardin kiz almaysilər!

²⁶ Israil padixahi Sulayman muxundak ixlarda gunah sadir kiləqan əməsmu? Nuroqun əllər arisida uningə ohxax heqkandak padixah yok idi; u öz Hudasi tərpidin səyülgən, Huda

□ **13:21 «mən üstünglaroqa qol salimən»** — ibraniy tilida «üstünglaroqa bir qol əwətimən» — Bu ibraniy tilida (yenik bir ipadə boləqqa) yumurluk gəp idi.

uni pütkül İsrail üstigə padixah kılıp tikligən bolsimu, lekin həтта unimu yat əllik ayallar azdurup gunahka patkuzoan. ■

²⁷ Əmdi silərninğ gepinglaroşa kirip bundağ qong rəzillik kılıp, yat əllik kızlarni elip Hudayimizoşa wapasizlik kılımizmu? — dedim.

²⁸ Bax kaşin Əliyaxibning nəwrisi, Yoyadaninğ oşqulliridin biri Həronluğ Sanballatning küy'ooşli idi; mən uni yenimdin qoşliwəttim.

²⁹ — «I Hudayim, Sən ularni yadingda tutkaysən, qünki ular kaşinlikka daş təgkügüqilər, kaşinlik həm Lawiylaroşa təwə əhdinimu buloşoşuqılardur!».

³⁰ Xuning bilən mən ularni yat əlliklərninğ buloşaxliridin neri kılıp paklandurdum wə kaşinlar bilən Lawiylarning wəzipilirinimu *yengiwxatin* bəlgiləp, hərkimni özining ixioşa igə kıldim.

³¹ Mən yənə öz waqtida otun-yaoşaq elip kelinixi wə dəsləpki həsulni yətküzüp turuxkimu adəm orunlaxturdum.

«Aş Hudayim, meni yadingda tutup, manga xapaət kərsətkəysən!».

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5